

Bastardi-vliv filmového snímku na pohled společnosti na romskou menšinu

Veronika Manová

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika MANOVÁ**
Osobní číslo: **H09679**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Bastardi- vliv filmového snímku na pohled společnosti na romskou menšinu**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti problematiky romské menšiny.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BEZDÍČEK , Viktor a Petr ŽANTOVSKÝ. Média a moc. Praha: Votobia, 2000. ISBN 80-7220-085-2.

HNILICA, Karel. Stereotypy, předsudky, diskriminace (pojmy, měření, teorie). Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1776-3.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

JAKOUBEK, Marek. Romové – konec (ne)jednoho mýtu. Praha: BMSS-Start, 2004. ISBN 80-86140-21-0.

NAVRÁTIL, Pavel a kol. Romové v české společnosti. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Michaela Jurtíková
Ústav pedagogických věd

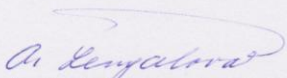
Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

4. května 2012

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 8.5.2012

.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Předmětem této práce je zjištění, jaké postoje zaujímají žáci třetích ročníků středních škol v daných modelových situacích vůči příslušníkům romské menšiny a zda se tyto postoje po projekci filmu *Bastardi* liší.

V teoretické části práce se zabývám médii-druhy médií a jejich funkcí v životě člověka, jak média obecně prezentují romskou menšinu; filmem-počátky filmu ve světě a u nás; filmovým snímkem *Bastardi*-obsah děje, herecké obsazení, recenze, komentáře diváků a nakonec uvádím pojmy, které k romské problematice neodmyslitelně patří-menšina, rasismus, xenofobie, stereotypy a předsudky.

V praktické části se zabývám tím, jaké postoje žáci třetích ročníků středních škol vůči příslušníkům romské menšiny zaujímají v daných modelových situacích a zda má filmový snímek *Bastardi* na tyto postoje nějaký vliv.

Klíčová slova: Média, film, Romové, rasismus, stereotypy, xenofobie, předsudky

ABSTRACT

The subject of my thesis is the research about the attitudes showed by the students of the third grade at high schools within the model situations to the members of Roma minority and whether these attitudes appear as different after the projection of the movie *Bastards*.

Within the theoretical part of my thesis I am dealing by media – different types of them and their function in people's lives, how the Roma minority is being generally presented or displayed, in the field of movies - the beginnings of the movies in the world concept and also in our country; the movie of *Bastards* - the story, the cast, reviews, comments of the audience and finally I am stating the terms inherently belonging to Roma issues - the minority, racism, xenophobia, stereotypes and prejudices.

Moreover, within the practical part, I am also dealing with the kinds of attitudes showed by the students of the third grades of high schools to the members of the Roma minority in model situations given and whether the movie *Bastards* has any influence on these attitudes.

Keywords: Media, film, Roma, racism, stereotypes, xenophobia, prejudice

Ráda bych poděkovala Mgr. Michaele Jurtíkové za velmi cenné rady, podněty a zejména za ochotu a vstřícný přístup k mé osobě při psaní této práce.

Poděkovat bych chtěla zároveň mé rodině a příteli za trpělivost a všestrannou podporu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 MÉDIA	12
1.1 POJEM MÉDIA	12
1.2 MÉDIA A JEJICH FUNKCE	13
1.3 ÚČINKY MÉDIÍ	15
1.3.1 Postoje	15
1.3.2 Funkce postojů	16
1.3.3 Změna postoje	17
1.3.4 Účinky médií na postoje.....	18
1.4 ROMOVÉ V ČESKÝCH MÉDIÍCH.....	19
2 FILMOVÝ SNÍMEK BASTARDI (2010)	21
2.1 CO JE TO FILM?	21
2.2 POČÁTKY FILMU	22
2.3 POČÁTKY FILMU U NÁS	22
2.4 BASTARDI.....	23
2.5 OBSAH.....	23
2.6 RECENZE	24
2.6.1 Herecké obsazení.....	25
2.7 KOMENTÁŘE DIVÁKŮ	25
2.8 ROMOVÉ OČIMA MÉDIÍ.....	27
3 ROMSKÁ MENŠINA	29
3.1 CO JE TO NÁRODNOSTNÍ MENŠINA?	29
3.2 ROMSKÁ MENŠINA A JEJÍ HISTORIE	30
3.3 KOLIK ROMŮ ŽIJE NA ÚZEMÍ ČR?.....	31
3.4 RASISMUS.....	32
3.5 XENOFOBIE.....	33
3.6 STEREOTYPY	34
3.6.1 Média a stereotypy	34
3.6.2 Stereotypní vnímání Romů.....	35
3.7 PŘEDSUDKY	36
3.7.1 Předsudky vůči Romům	36
3.8 KOCOUR MIKEŠ ANEB ROMOVÉ V MÉDIÍCH.....	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
4 VLIV FILMOVÉHO SNÍMKU NA POHLED ŽÁKŮ TŘETÍCH ROČNÍKŮ STŘEDNÍCH ŠKOL NA ROMSKOU MENŠINU	40

4.1	VÝZKUMNÝ CÍL	40
4.1.1	Dílčí výzkumné cíle	40
4.2	HYPOTÉZY	41
4.3	VÝZKUMNÝ VZOREK	42
4.4	DRUH VÝZKUMU	43
4.4.1	Položky v dotazníku	43
4.5	ZPŮSOB VYHODNOCENÍ DAT	44
5	VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	45
5.1	ZÁKLADNÍ INFORMACE	45
5.2	VIDĚL/A JSTE FILM BASTARDI (2010) POPRVÉ? X MYSLÍTE SI, ŽE FILM BASTARDI NĚJAKÝM ZPŮSOBEM OVLIVNIL VÁŠ POHLED NA ROMSKOU MENŠINU?.....	46
5.3	DÍLČÍ CÍL: ZJIŠTĚNÍ, JAKÝ POSTOJ RESPONDENT ZAUJÍMÁ VŮČI PŘÍSLUŠNÍKŮM ROMSKÉ MENŠINY V JISTÝCH TVRZENÍCH A MODELOVÝCH SITUACÍCH	48
5.4	DÍLČÍ CÍL: ZJIŠTĚNÍ, ZDA SE ODPOVĚDI (POSTOJE) NA TYTO TVRZENÍ A MODELOVÉ SITUACE PO PROJEKCI LIŠÍ OD TĚCH PŘED PROJEKCI.....	55
5.5	DÍLČÍ CÍL: ZJIŠTĚNÍ, JAK RESPONDENT VNÍMÁ FILM BASTARDI A JAKÉ SDĚLENÍ V NĚM NACHÁZÍ.....	60
5.6	DÍLČÍ CÍL: ZJIŠTĚNÍ, JAK RESPONDENT VNÍMÁ POSTAVY/SKUPINY, KTERÉ MAJÍ VE FILMU DŮLEŽITÝ VÝZNAM	66
5.7	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	70
	DOPORUČENÍ PRO PRAXI	74
	ZÁVĚR	75
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	77
	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	79
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	81
	SEZNAM OBRÁZKŮ	82
	SEZNAM TABULEK.....	83
	SEZNAM PŘÍLOH.....	84

ÚVOD

Problematika romské otázky je aktuální již delší dobu a zkoumá se a probírá ze všech různých úhlů pohledu. Přes tuto skutečnost zatím nikdo nepřišel s opravdu funkčním vzorcem, který by vyřešil nebo alespoň výrazně zmírnil všechny stávající problémy, které jdou ruku v ruce v soužití romské minority a majoritní společnosti v ČR.

Cílem mé práce není nalézt konečné řešení těchto problémů, ale poukázat na to, jak velkou roli zde hrají média. Média jsou pro současného člověka zdrojem informací, díky kterým si utváří představu o dění ve světě kolem něj. Informace, které nám dnes a denně média „servírují“, mají velký vliv na to, jaký postoj ve svém životě zaujímáme vůči různým problémům či skutečnostem. Tak je tomu také v případě romské problematiky.

Podle mého názoru by právě média mohla pomoci zmírnit xenofobii, kterou vůči Romům pociťuje velká část české společnosti. Současný stav věci je bohužel spíše opačný a média často celou věc ještě zhoršují.

Nejedná se pouze o novinové články, televizní zprávy se záporným podtextem a černou kroniku, ale také o filmovou tvorbu a právě tou se budu ve své závěrečné práci podrobněji zabývat. Pro tento účel jsem si vybrala filmový snímek Petra Šíchy *Bastardi* z roku 2010.

V teoretické části se zaměřím na média, druhy médií a jejich funkci v životě člověka. Poté přejdu přímo k filmu. Zmíním počátky filmu ve světě a u nás. Dále zmíním konkrétní filmový snímek *Bastardi*. Začnu obsahem děje, uvedu herecké obsazení, několik recenzí, komentáře diváků a potom rozeberu to, jak média obecně prezentují romskou menšinu. Nakonec uvedu pojmy, které k romské problematice neodmyslitelně patří – menšina, rasismus, xenofobie, stereotypy a předsudky.

Ve svém výzkumu se zaměřím na film *Bastardi* v praxi. Hlavním cílem je zjistit jaký postoj lidé zaujímají vůči příslušníkům romské menšiny a zda film *Bastardi* tento postoj nějak ovlivní. Na základě tohoto hlavního cíle jsem si stanovila několik dílčích cílů, které by mi měli pomoci mého cíle dosáhnout.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MÉDIA

„The Medium is the Message, „The Medium is the Mess Age, „The Medium is the Massage, „The Medium is the Mass Age,“ (Herbert Marshall McLuhan)

Média mají velkou moc, která se dá využít/zneužít k různým účelům. Mohou ovlivňovat současné společensky uznávané hodnoty, normy či postoje a to tak, že je buď potvrdí, vyvrátí, pomohou je přetvořit nebo dokonce utvoří úplně nové a odlišné.

Svých cílů dosáhnou správným vytvořením produktu, který má na společnost potřebný účinek. Díky tomu významně ovlivňují společenský, politický a v neposlední řadě i kulturní život svého uživatele. Zasahují tedy nejen do života společnosti jako celku, ale také do života jednotlivce.

Tento zásah však nemusí být jen příznivý. Stačí si pročíst některou z mnoha analýz účinků masmédií, která vždy zahrnuje nejenom účinky prosociální, ale také antisociální. Je tedy zřejmá jejich pozitivní i negativní role.

1.1 Pojem média

Médium je pojem, který se v současné době objevuje ve společnosti pořád častěji. Tento pojem pochází z latiny a znamená prostředek nebo prostředník a je součástí mnoha různých odvětví, např. fyzika, chemie, biologie, výpočetní technika nebo sociální komunikace. Obory, které se zabývají mezilidskou komunikací, označují tímto pojmem to, co zprostředkovává nějaké sdělení. V tomto případě jde tedy o médium komunikační. (Jiráková, 2003, s. 16)

Média, jakožto pojem, není možné konkrétně specifikovat či zaškatulkovat. *„Užívání pojmu média nemá přesně vymezené hranice, rozumí se jím jak technický prostředek, komunikační kanál, tak sociální instituce, organizace masové komunikace; v anglosaské literatuře se rozlišují média tištěná (angl. print) a média elektronická (angl. electronic), do nichž se v poslední době zařazuje také e-mail a Internet. Českým ekvivalentem pojmu média, masmédia jsou „hromadné sdělovací prostředky“, „prostředky masové komunikace“ nebo „prostředky masové informace“.“ (Osvaldová, Halada, 2007, s. 118)*

Masmédia jsou tedy prostředek užívaný k masové komunikaci. Masová komunikace je jednostranný způsob komunikace využívající zprostředkovatele, který předá požadovanou informaci široké veřejnosti. Vyznačuje se především neosobním přístupem a ze strany toho, kdo informaci podává, jde o propočítaný vztah, který je však oboustranně prospěšný. V tomto pojetí řadíme mezi masová média především noviny, televizi, Internet, rozhlasové vysílání, kina, časopisy a reklamu. (Reifová, 2004, s. 100–102)

1.2 Média a jejich funkce

V životě každého z nás má velký význam komunikace a to primárně komunikace mezilidská. Jde především o formu sociálního styku, která slouží prvořadně ke sdělování a předávání informací. Komunikovat s ostatními můžeme buď bezprostředně, tedy tváří v tvář, a nebo můžeme využít média jakožto prostředek předání informací. Zde se setkáváme s pojmem masmédia (hromadné sdělovací prostředky). V životě člověka a společnosti mají masmédia nepřeberné množství funkcí. V literatuře, která se touto problematikou zabývá, jsou definice funkcí často velmi odlišné.

Jako příklad můžeme uvést funkcionalistické hledisko, které médiím připisuje tyto společenské funkce:

1. **informování**-poskytování informací o událostech a podmínkách života, jakož i o platném rozdělení moci a uspořádání mocenských vztahů a usnadňování adaptace na změny podporou inovací a pokroku;
2. **socializace**-vysvětlování a komentování významů událostí, platných společenských vztahů a informací spolu s podporou ustálených autorit a společenských norem, dále vytváření konsenzu a nastolování posloupnosti priorit;
3. **kontinuita**-podpora převládajících kulturních vzorců, včetně objevování subkultur a nových směrů ve vývoji kultury;
4. **zábava**-nabídka napětí, pobavení či rozptýlení, prostředek uvolnění a zdroj oslabování sociálního napětí;
5. **získávání**-agitování pro společensky významné cíle (např. ve sféře politiky, ekonomiky či ekologie-záleží na dominantní hodnotové orientaci společnosti). (Jiráková, Köpplová, 2003, s. 44)

„*Média jsou společenskou institucí natolik významnou a natolik provázanou s dalšími institucemi, že jejich podíl na stavu společnosti či rozpoložení jedince prakticky není možné od společnosti izolovat.*“ (Jirák, Köpplövä, 2003, s. 152) Je tedy jasné, že média mají vliv na chování a smýšlení svého uživatele a tento vliv není možné jen tak jednoduše odstranit.

V současné době dochází k velkému pokroku a vývoji v oblasti komunikačních a sdělovacích prostředků jak těch tradičnějších (knihy, noviny, časopisy), tak médií, která jsou zaměřená na akustické nebo vizuální sdělení informací (televize, film, rozhlas). Nabídka těchto médií je stále rozsáhlejší a rozmanitější. V rámci pokroku dochází k rozšíření z hlediska obsahu použitých metod, širšího rozsahu a tím také k rozvoji vlivu a významu pro současného uživatele. Masmédia jsou nedílnou součástí našeho každodenního života a stále častěji vyplňují podstatnou část našeho volného času.

V současnosti můžeme považovat za jedno z nevlivnějších masových médií televizi, která se stala nejrychlejším informačním prostředkem. (Göttlichová, 2005, s. 73)

Síla televizního vysílání je předem v tom, že v jednu chvíli působí na zrak i sluch a díky tomu dokáže upoutat naši pozornost snadněji než rádio, noviny, časopis. Ruku v ruce s televizí jde také film, který k tomuto médiu neodmyslitelně patří.

Způsob, kterým nás však televize/film a i ostatní masmédia ovlivňují, není vždy jen pozitivní. Jejich působení má i odvrácenou stranu věci-propagace násilí, pornografie, rozvoj korupce, atd. Nebezpečí nastává u snadno ovlivnitelných uživatelů, kterými jsou děti a mládež. Také děti se s médii denně setkávají ve škole, doma a ve svém volném čase. Děti tímto způsobem získávají nové informace nejen o světě svých vrstevníků, ale také o světě dospělých. Dnes a denně zde hledají inspiraci jak trávit své volno, jakým koníčkům se věnovat a nebo prožívají chvíle napětí, dobrodružství, radosti...

Je ovšem nutné si uvědomit, že děti a dospělí reagují na to, co nám masmédia nabízí, zcela odlišně a ne vše je pro tuto specifickou skupinu uživatelů vhodné, ať už z hlediska obsahu a nebo formy zpracování. „*Vývoj masových médií doprovázejí obavy z toho, že násilné obsahy mohou mít negativní dopad na uživatele, zvláště na děti.*“ (Jirák, Köpplövä, 2003, s. 126)

1.3 Účinky médií

Účinky médií můžeme rozdělit na plánované, tedy záměrné a účinky neplánované, tedy nezáměrné. Současně je můžeme rozdělit na účinky krátkodobé, které se projeví záhy po působení mediálního obsahu a dlouhodobé, které nejsou důsledkem pouze jednoho konkrétního mediálního obsahu, ale jsou důsledkem dlouhodobějšího působení. (Hradiská, Brečka, Vybíral, 2000, s. 329)

O účincích masmédií se často mluví v negativních souvislostech a to především ve spojitosti se zobrazováním násilí a s tím spojeným potencionálním vlivem na růst agresivity a kriminality dětí a mládeže.

Médiím tak přisuzujeme schopnost tvarovat a upevňovat názory, chování a především postoje nejen jednotlivce, ale celé veřejnosti.

1.3.1 Postoje

V současné době mnoho výzkumníků definuje pojem postoj jako souhrnné hodnocení určitého objektu. Jednou takovouto definicí je: „*Postoj je psychologická tendence vyjádřená hodnocením určité entity s určitou mírou souhlasu či nesouhlasu.*“ (Eagly, Chaiken, 1998, s. 269). Jiný autor popisuje pojem postoj takto: „*Postoj může být definován jako tendence, či predispozice individua k určitému způsobu hodnocení určitého objektu, nebo symbolu takového objektu. Hodnocení spočívá v připisování vlastností, které mohou být umístěny podél kontinua „žádoucí – nežádoucí“, nebo „dobrý – špatný“.* Hodnocení v tomto smyslu zahrnuje kognitivní a afektivní prvky.“ (Katz a Stottland, 1959, cit. podle Nakonečný, 2005, s. 44)

V případě, že se zaměříme na sociální chování jedince v celém jeho společenském vývoji, zcela jistě zjistíme, že chování tohoto jedince se dá v jistých situacích stále snadněji předvídat. Je to díky tomu, že si každý z nás postupem času vytvoří jakýsi vzorec chování, který následně uplatňuje vůči objektu či situaci, jež má nějakou společnou vlastnost. Člověk se tedy ze sociální zkušenosti učí jednat výběrově a tím zároveň také do jisté míry stabilně. Tímto procesem vznikají postoje, v nichž se osobnost projevuje jako celek a jsou výsledkem předchozího vzájemného působení dvou a více činitelů. (Řezáč, 1998, s. 30)

Objektem postoje je vše, čím se člověk zabývá ve své mysli nebo co kolem sebe registruje. Předmětem postoje se může stát konkrétní věc (např. pizza s ančovičkami) nebo abstraktní

(např. feminismus). Svůj postoj si můžeme vytvořit k neživé věci, jako je např. počítač, k osobě (např. Tony Blair) nebo celé skupině. (Hewstone, Stroebe, 2001, s. 283)

Každý člověk má svoji vlastní rozsáhlou a složitou soustavu postojů, kterou často zakládá spíše na vztazích psychologických než těch logických. Pokud má např. někdo negativní postoj vůči náboženství, tak to ještě neznamená skutečnost, že se tento negativní postoj vztahuje automaticky na křesťanské umění nebo literaturu. Jednotlivé postoje mohou mít pro člověka také větší či menší míru vnitřní jednoty. Můžeme např. pohrdat jistou osobou, ale zároveň ji považovat za chytrou a užitečnou, takže pokud nastane situace, kdy tuto osobu potřebujeme, tak se styku s ní nemusíme nutně vyhýbat. (Nakonečný, 2005, s. 45)

Postoje jedince nemůžeme brát jako izolované jednotky, protože jimi nejsou. V jejich vztazích nalezneme jistou míru organizovanosti. V sociální psychologii se k vyjádření této skutečnosti užívají pojmy jako „soustava postojů“, „postojová organizace“ či „postojový systém“ a díky tomu se v učebnicích a odborných publikacích můžeme setkat s tím, že se užívá spíše množné číslo, tedy že se mluví o sociálních postojích a ne o postoji. (Výrost, 2008, s. 128)

1.3.2 Funkce postojů

Postoje mají v životě člověka hned několik funkcí. Rozlišujeme funkce znalostní, utilitární, funkci sociální identity a funkci udržování sebeúcty. Základní je funkce znalostní, které do jisté míry složí všechny postoje. Postoje mají tedy pro jedince velice důležitou roli. Jsou nám nápomocné při odhadu objektů či událostí, které jsou v našem okolí a samotný postoj nám potom šetří čas a energii, kterou bychom museli vynaložit do uvažování o tom, jak se máme k objektu chovat pokaždé, když se s ním znovu setkáme. (Hewstone, Stroebe, 2001, s. 285)

D. Stahlberg a D. Frey rozlišili tyto funkce postojů:

- **Ego-defenzivní:** udržuje vnitřní psychickou integritu a projevuje se racionalizací činů a projekcí vlastních negativních vlastností na jiného člověka
- **Vyjádření vlastních hodnot a seberealizace:** lidé mají občas potřebu veřejně prezentovat své postoje, které obsahují hodnoty, jež jsou pro ně velice důležité

- **Instrumentální, utilitární, adaptivní:** lidé jsou si vědomi toho, že podobnost postojů s jinými jedinci může vést k vzájemné sympatii, je tedy výhodné vyjádřit postoje, které mají lidé, jejichž přízeň si chceme naklonit
- **Kognitivní a ekonomická funkce:** tato funkce postojů nám pomáhá snadněji chápat jinak dost často zmatený svět kolem nás a orientovat se v něm

(Nakonečný, 2005, s. 46-47)

Jednoduše řečeno jsou postoje součástí osobnosti. Souvisí s chápáním, myšlením a cítěním a mají sklon reagovat na předměty, osoby a situace. Postoje většinou vycházejí z hodnotové soustavy každého člověka.

1.3.3 Změna postoje

Postoje jsou produktem učení, což znamená, že pokud přijdou nové zkušenosti, tak existuje možnost, že se stávající postoje upraví nebo dokonce úplně změní. K této změně dochází buď na základě zkušenosti přímé, nebo zprostředkované. Mezi činitele změn postojů řadíme vliv prostředí, traumatické zkušenosti, protikladné osobní zkušenosti, zranění osobnosti a v neposlední řadě vliv masmédií a zejména tzv. persuasivní komunikaci. (Nakonečný, 2005, s. 52)

Ke změně postoje se nás ve většině případů snaží někdo přesvědčit. Nejúčinnější prostředkem jsou informace, které nám mají ukázat, že náš současný postoj není úplně správný. To, zda svůj postoj nakonec doopravdy změníme, však záleží na více faktorech.

Důležitým pojmem je zde kredibilita. Kredibilita zdroje znamená to, jak je osoba (nebo kniha, noviny, časopis, ...) důvěryhodná. Větší vliv na nás bude mít informace podaná od experta na danou oblast, než od úplného laika. Postupem času ale zapomeneme, kdo nám danou informaci podal a i nadále ji budeme považovat za důvěryhodnou, přestože skutečnost bude odlišná.

Pro změnu postoje má význam také samotný obsah sdělení. Aby sdělení dosáhlo výsledku, který požadujeme, musíme napřed uvažovat o příjemci a upravit sdělení tak, aby pro něj mělo co největší význam a důvěryhodnost.

To, jakým způsobem je informace podána, je dalším z důležitých faktorů ve vztahu ke změně postoje. Zde záleží na tom, jak je informace složitá. Pokud jde o jednoduchou věc,

postačí nám jako médium televize nebo rozhlas. Jedná-li se ale o složitější informaci, je dobré ji podat spíše v psané podobě, kterou si každý může několikrát znovu přečíst a tím ji lépe vstřebat.

A nakonec je důležité vědět, komu budu informaci podávat, např. lidé s vyšší inteligencí, na rozdíl od méně inteligentních, budou požadovat fakta a relevantní důkazy. Sdělení je tomuto potřeba uzpůsobit.

1.3.4 Účinky médií na postoje

Masmédia mohou ovlivňovat chování, postoje, mohou vzdělávat a působit jako prostředek osvěty ve všech oblastech lidského života. Každého člověka lze ovlivňovat a přesvědčovat k tomu, aby změnil své postoje a tím také své chování. Prostřednictvím masmédií jím lze také manipulovat a tím ho dohnat ke změně chování a následně postoje. (Jirák, Köpplová, 2009, s. 320–339)

Média ve značné míře ovlivňují veřejné mínění a to právě díky tomu, že formují naše postoje, hodnoty a chování. Jejich dopad je patrný v oblasti ekonomiky, politiky, společenského a kulturního života jedince. Způsoby trávení volného času, kterými se lidé dříve zabývali, ztratili svou důležitost a média, především televize, se stali jediným zdrojem zába-
vy. (Cairncross, 1999, s. 18-22)

Tím, jak média mohou ovlivnit společnost, se zabývalo velké množství odborných studií. Tento fenomén nastal počátkem minulého století, kdy došlo k rychlému rozvoji mnoha technologií. Jakou pozornost věnujeme mediálnímu sdělení, záleží na mnoha faktorech, jedná se především o potřeby, jejich uspokojování a důležité jsou také emoce-každý z nás věnuje pozornost především sdělení, u kterého předpokládá uspokojení svých potřeb. Zjednodušeně můžeme říci, že větší pozornost věnujeme takovému sdělení, které se nějakým způsobem shoduje s našimi dřívějšími zkušenostmi, hodnotami, zájmy a postoji. (Výrost, Slaměník, 1998, s. 138-153)

Postoje publika k médiu a informaci, kterou podává, nemusí vždy odpovídat skutečnosti. Dobrým příkladem jsou telenovely. Kvalita telenovel je všeobecně odsuzována, což by logicky mělo vést k malému zájmu o jejich sledování. Skutečnost tomuto ale neodpovídá, protože jsou to právě telenovely, které se řadí mezi divácky preferované televizní pořady. Obdobně je tomu u reality show. Tento stav věci je způsoben tím, že naše chování je krom

postojů ještě ovlivňováno dalšími činiteli-osobnostními (osobní vlastnosti, zkušenosti, motivace, zájmy, atd.) a situačními (očekávání, možnost vyjádřit svůj názor, názor veřejnosti, přizpůsobení se chování vlivu sociální skupiny, atd.). (Hradiská, Brečka, Vybíral, 2009, s. 341)

1.4 Romové v českých médiích

Postoj české veřejnosti k příslušníkům romské menšiny je do jisté míry formován tím, jak jsou Romové v médiích prezentováni. Zde opravdu výrazně platí tvrzení, že média mohou mít vliv jak pozitivní, tak také negativní a často dochází k tomu, že čím větší je snaha podat informace týkající se romské menšiny v pozitivním světle, tím dosahují horšího a tedy zcela opačného efektu. To vše je samozřejmě úzce svázáno s celkovým politickým prostředím a atmosférou ve společnosti.

V minulosti byla romská menšina pro média téměř zcela tabu. Pokud jde o tzv. reálného socialismu, tehdy vládnoucí komunistický režim nepřipouštěl žádné odlišnosti, minority nebo nestandardní jevy. Na základě toho se nemluvilo o zdravotně postižených, zcela popírali existenci lidí na vozíčku, nevidomých či lidí s mentálním postižením. To vše díky tomu, že režim měl pod kontrolou cenzurní prostředky.

Tento přístup k věci měl však jeden velký a zcela negativní dopad-v mentalitě majoritní společnosti tím vznikl silný a pevný řetěz předsudků vůči minoritám a to včetně xenofobních postojů k odlišným menšinám, což se tehdy krom vietnamského etnika týkalo především etnika romského.

Po roce 1989 si média s romskou problematikou nevěděla rady. Na jednu stranu docházelo ke snaze o aktivistický postoj, který by nepodporoval žádné předsudky vůči Romům, na straně druhé fungoval neblahý jev – politická korektnost. Díky politické korektnosti byl nahrazen výraz Cikán výrazem Rom, přičemž toto slovo často nepoužívají ani samotní Romové. Jedná se tedy pouze o politicky korektní výraz, který je užíván především oficiálními představiteli. Potom, co bylo slovo Cikán nahrazeno slovem Rom, došlo k tomu, že původní označení bylo automaticky naplněno negativním obsahem. Dospělo to až do fáze, kdy je pojem Cikán považován za nadávku či hanu. Toto slovo je teď jedním z hlavních výrazů ve slovníku neonacistů a rasistů. A mohou za to společně média a politici, kteří – snad i v dobré vůli, ale se špatným výsledkem – chtěli romskému etniku prospět.

Mediální obraz Romů je často deformován v důsledku politické korektnosti. Média v případě mezirasového konfliktu často líčí za oběť automaticky Roma a díky tomu se média věnují hlavně situacím, kdy je příslušník romské menšiny napaden někým z majoritní společnosti a případy opačné už v médiích zas tolik frekventované nejsou. Potíž je ovšem v tom, že tyto opačné případy se dějí a společnost o nich samozřejmě dobře ví a pokud člověk nedostane relevantní informaci z médií, tak často pojme k médiím nedůvěru a následně si hledá jiné, často snáze manipulovatelné, zdroje informací. Tudiž se médiím opět povede docílit přesného opaku původní myšlenky a snahy. Romům se touto výběrovou informační segregací neprospívá, ale právě naopak škodí. Vztah české veřejnosti k romskému etniku je tak dosud plný předsudků, živených z velké části médii, která neinformují úplně, přesně, pravdivě a vyváženě. Bariéra mezi menšinovou a většinovou společností tak spíše roste, místo toho, aby zanikala. (MÉDIA: Romské etnikum očima českých médií, © 2011)

2 FILMOVÝ SNÍMEK BASTARDI (2010)

Základní ideu kinematografie vyslovil už Galileji: "A přece se točí!" (Gabriel Laub)

V této kapitole se budu věnovat jednomu konkrétnímu druhu masmédií a to filmu.

Film je médium, které považuji za jedno z nejlivnějších médií vůbec. Důvodem, proč mám právě o filmu toto mínění, je skutečnost, že film klade na svého konzumenta úplně minimální požadavky – stačí se pohodlně usadit a potom už jen sledovat děj a nechat se jím klidně unášet. Otázkou ovšem je, zda fantazie, kterou nám film nabízí, je skutečně jen pouhá fantazie, jež nás má nějakým způsobem pobavit nebo se za ní skrývá hlubší význam.

Pro mě osobně pojem film zahrnuje nejen možnost podívané, která člověku pomáhá relaxovat nebo vyplnit volný čas, ale je to také nositel informace. A jak jsem již zmínila v kapitole věnované médiím obecně, může mít tato informace na společnost nejenom kladný, ale také záporný dopad.

2.1 Co je to film?

Slovo film znamená „kůžička“ a původně je to označení potaženého celuloidu, na který se zaznamenávaly první obrazové sekvence. První filmová představení svým návštěvníkům však nabízela mnohem méně nový materiál než je zobrazení skutečnosti na pohyblivých obrázcích. (Gronemeyer, 2004, s. 7)

Pokud mluvíme o filmu, tak zároveň mluvíme o jedné z nejlivnějších částí masových médií, které v současnosti existují. Filmy baví lidi 24 hodin denně, na celém světě. Můžeme je sledovat doma na televizi, Internetu, na videu či DVD a nebo si zajdeme do kina. Film je pro lidi prostředkem, jak si odpočinout, jak se pobavit, dozvědět se něco nového, zažít dobrodružství, romantiku nebo napětí. Je to jeden z prostředků úniku před každodenní realitou skutečného života.

Filmy mají pro společnost různý význam a různé funkce. *Filmy propagují, ale i vysvětlují, většinou však, a to je snad jejich nejkrásnějším posláním, nás chtějí „jen“ bavit.* (Gronemeyer, 2004, s. 8)

2.2 Počátky filmu

Vynález filmu byla reakce především na to, že lidé potřebovali nějakým způsobem vyplnit svůj volný čas, tedy dobu, kdy nebyli v práci. Byla to také možnost, jak levně trávit společný čas s rodinou. (McQuail, 1999, s. 37)

Film je vynález konce 19. století. Konkrétně se jedná o rok 1893, kdy Thomas Alva Edison poprvé veřejně představil svůj vynález, který pojmenoval kinetoskop, což byl přístroj průběžně předvádějící smyčku obrázků. Významnými objeviteli se v této oblasti stali bratři Lumièrové, kteří si 13. února 1895 společně patentovali přístroj, který nazvali cinématographe (kinematograf). Svůj vynález veřejnosti poprvé představili 28. prosince 1895 v Paříži. Jsou také tvůrci filmu Pokropený kropič (1895), který je považován za první filmovou komedii. Jednu jejich projekci navštívil Georges Méliès, který byl mimo jiné vynálezce a mechanik. Vynálezem bratří Lumièrů byl tak nadšen, že 4. dubna 1896 otevřel své kino. Ve Francii vznikala první filmová studia a netrvalo dlouho a postupně se tento fenomén začal rozšiřovat po celé Evropě a dál do zámoří. (Bergan, 2006, s. 14)

2.3 Počátky filmu u nás

Filmová tvorba v období Československa byla zpočátku omezována německou a americkou konkurencí. V období němého filmu byly natočeny snímky Erotikon (1929) Gustava Machatého a Takový je život (1929) Carla Junghana. V roce 1933 byly v Praze otevřeny barrandovské filmové ateliéry, které byly (a i nadále jsou) jedny z nejlépe vybavených ateliérů v Evropě. V období války však byly ovládnuty Němci, což mělo za následek pozastavení rozvoje v této oblasti. Po válce v Praze založili národní filmovou školu FAMU, ze které vzešla nová generace režisérů. Prvním českým filmem, který získal Oscara za nejlepší zahraniční film, se stal snímek Jána Kadára a Elmana Close s názvem Obchod na korze (1965). Následoval jej film Ostře sledované vlaky (1966), který natočil Jiří Menzel. Toto období úspěšného rozvoje však přerušila ruská invaze v roce 1968. Někteří naši významní režiséři emigrovali do USA a jiní byli umlčeni. Odpovědí na toto období se stává Svěrákův film Kolja (1996), v němž se vypráví příběh Čecha, který se musí sám postarat o svého nevlastního ruského syna, jehož se postupem času naučil mít rád. Po rozpadu Československa na Českou a Slovenskou republiku se film v obou zemích vyvíjel odlišně a tím získal své specifické rysy. (Bergan, 2006, s. 191)

2.4 Bastardi

Filmový snímek Bastardi, který natočil režisér Petr Šícha, jsem si pro svoji bakalářskou práci vybrala hned z několika důvodů.

Když jsem tento film viděla úplně poprvé, měla jsem možnost sledovat tváře ostatních diváků, kteří byli semnou v místnosti. Jejich výrazy se z původně relativně neutrálních postupně změnili na odmítavé, šokované či dokonce silně rozhořčené a tyto emoce přetrvávaly v průběhu celého děje. Právě tato zkušenost mě poprvé přivedla na myšlenku věnovat se ve své závěrečné práci právě vlivu filmového snímku na pohled společnosti na romskou menšinu.

Druhým a ne méně důležitým důvodem je skutečnost, že Bastardi jsou natočeni na základě reálných událostí, což má jistě velký vliv na to, jakým způsobem divák přijme informace, které se mu zde nabízí. Podle mého názoru je míra ovlivnění skutečným příběhem daleko větší než míra ovlivnění příběhem smyšleným.

A samotný obsah filmu je třetím důvodem...

2.5 Obsah

Příběh filmu Bastardi je zasazen do drsného prostředí jedné základní školy, která byla dříve zvláštní školou. Žáci této školy jsou problematické a těžko zvladatelné děti a díky jejich problematickému chování byli přeřazeni právě do tohoto ústavu.

Celý děj se točí kolem skupinky mladistvých násilníků, kteří byli obviněni ze znásilnění a vraždy mladé učitelky. I přes tuto skutečnost nebyl žádný z nich odsouzen a všichni nadále navštěvují praktickou školu.

Zavražděná učitelka měla však bratra (také učitel), který se rozhodne jednat na vlastní pěst a nechá se přeřadit do školy, kterou navštěvují vrazi jeho sestry. Nikdo nemá ani tušení, za jakým účelem Tomáš Majer do školy přišel a díky svému bezprostřednímu přístupu postupně získává důvěru kolegů a především žáků páté třídy, kde působí jako třídní učitel a zároveň žáků sedmého ročníku, který navštěvují i mladí násilníci a vrazi. Při své snaze vypátrat vrahy své sestry zde ale zažívá až zoufalé pocity bezmoci, protože si uvědomuje, že žáci tohoto ústavu jsou vulgární, nezvladatelní a často brutální.

Děj vrcholí, když se Majer střetne s nejstarším vrahem své sestry, kterému se nelíbí učitelova vstřícná povaha a rozhodne se jednat. Vyzbrojený nožem si na Majera počká po jedné z vyučovacích hodin před učebnou a chce jej napadnout. Majer však ví, co může od dotyčného studenta čekat. Je si jistý, že právě tento chlapec vyprovokoval útok na jeho sestru, který skončil tragicky. Dojde k bitce a žák nešťastnou náhodou spadne z prvního poschodí a zemře.

Film *Bastardi* je psychologický snímek, který zahrnuje kriminální prvky. Byl natočen režisérem Petrem Šíchou a to na námět Tomáše Magnuska, který vycházel z osobních zkušeností, které načerpal jako učitel. Tomáš Magnuska ztvárnil ve filmu hlavní postavu-bratra zavražděné učitelky a zajímavostí je také fakt, že ve filmu hrají také jeho skuteční žáci. „*Co se týče dětí, které hrály velké role, ti zahrály své role hezky a moc hezky se mi s nimi pracovalo. Stýská se mi po nich, a přestože jsou to takoví sígři, jsou bezvadní,*“ vyjádřil se Tomáš Magnusek. (Surový film *Bastardi* předkládá problematiku nezletilých vrahů, © 2010)

Příběh divákům „natvrdo“ ukazuje poměry na základní škole, která se nachází na malém městě, kde je také rozsáhlá romská čtvrť.

Jedna učitelka ve filmu řekla: „*Tady se neučí, tady se jen hlídá. Děti mluví prostě nejen mezi sebou, ale i s pedagogy, kteří ani nemohou mít žádnou autoritu. Selhávají tu všechny "systémy": rodičovský, školský i policejní.*“ (*Bastardi* [film])

2.6 Recenze

Film *Bastardi* je podle mého názoru hodnotný pouze tím, že bez přikrášení a nebo zmírnění skutečností ukazuje obraz školy, kde naprosto selhal systém. Přínosný je tedy spíše obsah a sdělení, které má divákovi předat, ale samotné zpracování je slabší.

„*Film Bastardi je napsán filmovým laikem Tomášem Magnuskem (Bastardy zároveň financuje a hraje v nich hlavní roli učitele, který vezme právo do svých rukou). Zvolený námět je dost zajímavý na celovečerní snímek. Jenže způsobem jakým je námět prezentován z rukou režiséra Petra Štíchy je zajímavý o dost méně. Všechny scény jsou tak nějak přilepeny k sobě, aniž by logicky navazovaly (scéna 1: žák mluví prostě, scéna 2: učitel jde po ulici, scéna 3: žákyně mluví prostě, scéna 4: učitel souloží se žákyní, scéna 5: žák a žákyně mluví prostě, scéna 6: učitel mluví prostě; nevíte, jak rychle dny plynou, najednou se*

dovíte, že uplyne půl rok apod.) a pomáhaly divákovi zorientovat se.“ (Recenze: Film Bastardi, © 2010)

Film často opravdu působí nepřehledně a divák se může ztratit nejen v obsahu, ale také v časové linii, ve které se děj odehrává.

Ve filmu jsou k vidění populární čeští herci a zajímavý výkon předvádí doposud nepřiliš známá herečka Ivana Buková, která ztvárnila zástupkyni ředitele.

2.6.1 Herecké obsazení

Tomáš Magnusek, Ivana Buková, Ladislav Potměšil, Jana Šulcová, Eva Čížkovská, Kristýna Leichtová, Blanka Bohdanová, Jan Šťastný, David Novotný, Jan Přeučil, Bronislav Poloczek, Jaroslava Obermaierová, Saša Rašilov nejml., Patrik "Rytmus" Vrbovský, Jaroslava Hanušová, Radek Holub, Valentina Thielová, Jan Cimický, Alexander Hemala, David Dolanský, Tomáš Hajíček, Milan Chára (Komentáře uživatelů k filmu 1, © 2010)

2.7 Komentáře diváků

Do teoretické části této práce jsem se rozhodla zařadit také komentáře diváků, kteří tento film hodnotili a komentovali prostřednictvím internetových stránek věnovaných filmu Bastardi. Mým cílem je poukázat na to, že přestože pravé sdělení filmu nepochopili všichni, kdo jej shlédli, najdou se i takoví, které tento snímek donutil k zamyšlení, což bylo (dle mého názoru) hlavním cílem tvůrců.

Narazila jsem na velké množství odlišných názorů a komentářů. Někdo film popsal jako nepřiliš povedenou černou komedii, která jej ničím nezaujala. Jiní se pozastavili pouze nad množstvím vulgarismů a další hodnotili jen scénář a celkové technické zpracování nebo označili tvůrce filmu za lháře, kteří přehnaně zveličují nebo překrucují skutečnost.

„Ale no tak, ale no tak, co se nám to tady snaží tvůrci namluvit?! Že Česko je někde v Latinské Americe? Tak otřesné to rozhodně zdaleka není. Bastardi jsou naprosto tendenčním filmem, natáčeným především pro čtenáře Blesku a jiného bulváru. Bohužel jsem také učitel, takže mohu porovnávat realitu s „filmem založeným na reálném základě“ a zjištění je to prosté – Tomáš Magnusek coby scénárista jednoduše lže a režisér Petr Šícha je v lepším případě jeho bílý kůň, v tom horším lže spolu s ním.“ (Komentáře uživatelů k filmu 1, © 2010)

Protipólem těchto názorů byli komentáře lidí, kteří v tomto snímku hledají nějaké hlubší sdělení. Jako příklad několik takovýchto komentářů uvádím.

„Tehle film určitě není kinematografickým umění ani díky přemíře filmových hvězd vtěsnaných do jediného filmového okénka. Je ve své nejhlubší podstatě o něčem naprosto jiném. Je o obrovském problému naší společnosti, je o těch, kteří společenský systém zneužívají, o těch, kteří jej využívají, o těch, kteří si sami o sobě myslí, že jej tvoří a o těch, kteří jeho slabosti akceptují a tím jim dodávají živiny k dalšímu zhoubnému bujení. Všichni recenzenti, kterým se nezdá dost autentický a realistický, zřejmě žijí v dostatečné a bezpečné vzdálenosti od ohnisek podobných sociálních problémů a mohou mít pocit, že v realu snad ani neexistují a že se jedná o bujnou fantazii scénáristy. Věřte, že opak je pravdou a že některé ze scén se realitě ani nepřibližují. I mně samozřejmě vadil nevyřčený podtext o převzetí spravedlnosti do vlastních rukou pradávným systémem "oko za oko, zub za zub". Pominu-li však tento fakt, jedná se o film mimořádně zdařilý a po dlouhé době zase jednou na něco problematického kolem nás poukazující. Jednoznačně všem doporučuji, aby se nad tímto problémem zamysleli a začali jednat-zahrabání hlavy do písku neřeší nic.“ (Komentáře k filmu *Bastardi* (2010), © 2012)

„Název tohoto filmu přesně vystihuje skupiny mladistvých, o nichž je natočen. Jsou to bastardi, zmetci, primitivní smradi a lháři. Dala by se na ně použít ještě spousta přívisek, jen ne cokoliv, co je spjata se slušností, ctí, svědomím a rozumem. Zřejmě. Jenže, jak se můžou chovat a vyjadřovat slušně, když je to nikdo nenaučil? Jak můžou ctít a tolerovat druhé a sebe, když žijí v takovém zázemí a pohybují se v takovém prostředí, které je naučilo všem špatností, jen ne správností? Jak můžou vnímat své chování a cítit něco jako výčitky či lítost, když neznají nic jiného, než ten svůj špinavý svět, který je pořád táhne do bahna? Kdo by takovým chtěl podat ruku? Nad tím by se měl zamyslet každý z nás.“ (Komentáře uživatelů k filmu *2*, © 2011)

„Česká drama o školství, aneb jak to funguje v českém státě. Nebudeme si nic nalhávat, ale tady je znázorněna krutá realita. Takové případy se v českém státě stali a stále se bohužel dějí. Bastardi ukazují špatně postavený český zákon, který je na "houby". Hranice nezletilosti je do patnácti, tudíž mladí žáci (děti) takovou situaci využívají. Chování žáků ve filmu je ukázkou "bohužel" kruté reality, aneb jak to funguje na základkách (neříkám na všech, ale pár se jich určitě najde). Viz agresivita a vulgárnost romské populace, která vystihuje vše dokonale.“ (Komentáře uživatelů k filmu *2*, © 2011)

„Film, který by klidně mohl sloužit jako náborové video pro učitele. Velmi trefně ukazuje problém naší doby, kdy negramotní grázlové mají ve škole větší práva než učitelé, kterým jsou svázány ruce a musí trpět výlevy takových individuí. Film možná přehnaně líčí jednu takovou školu, i když ono přehnaně... kdo dneska může vědět krom učitelů, co se ve třídách podobného typu děje. Vynikající herecké výkony studentů jsou naprosto reálné, stejně jako výkony jednotlivých učitelů. Film tak vypadá jak dokument a získává punc skutečnosti.“
(Komentáře uživatelů k filmu 2, © 2011)

Na diskusních fórech se často debatuje o tom, zda by film měl být zneprístupněn nezletilým divákům a to nejen kvůli množství vulgarismů a často velice drsným scénám, ale také proto, že by film mohl mít negativní vliv na pohled dětí na násilí a také by mohl deformovat náhled na příslušníky romské menšiny.

„Na film jsem byl v kině, které bylo plné teenagerů, kteří to brali jako výbornou komedii. Smáli se, jakoby se dívali na Slunce, seno.“ (Komentáře k filmu Bastardi (2010), © 2012)

2.8 Romové očima médií

„Jen málo témat („skupin“ obyvatel) má v Česku tak stereotypní, ustálený způsob mediálního zobrazování jako Romové. Romové jsou (nikoliv jen v médiích) často vnímáni jako jednodušší, specifická, nediferencovaná skupina lidí s obdobnými vlastnostmi. Nejčastěji zmiňované vlastnosti jednotlivců daly vzniknout kolektivnímu obrazu Romů, kolektivním schopnostem a vlastnostem celého (tak nesourodého) etnika. Jedinečným poznávacím znamením se přirozeně stala tmavší barva pleti.“ (Očernění: Etnické stereotypy v médiích, © 2003)

Čtenáři spoléhají při událostech, jež nemůžou sledovat osobně a přímo, na zprostředkování skrze třetí stranu. Zprostředkování také napomáhá k utváření představ o skupinách a kulturách, do nichž patříme. (McQualin, 1999)

Média lidem říkají, co je v dané společnosti „normální“ a zároveň přijatelné a co je naopak špatné a naprosto nevhodné. (Buton, Jiráček, 2001)

Obraz Romů v médiích je často podáván v negativním smyslu slova. Takovýmto způsobem je široká veřejnost podněcována k předsudkům. Stačí se zeptat lidí, kteří patří k majoritní skupině obyvatel na to, jaký vztah mají k jednotlivým národnostem, a téměř jistě zjistíte, že nejzápornější vztah chovají právě k Romům.

Velká část současné populace spoléhá na informace, které jim dodávají média a na základě těchto informací si následně tvoří názor na danou věc. Je však důležité si uvědomit, že v převážné většině případů si tito lidé nemají možnost ověřit pravdivost informace, která se jim dostává. Novinář může mít na věc různý pohled a také ji nemusí plně chápat, což může vést k tomu, že je zpráva značně zkreslená. (Bezdiček, Žatovský, 2000, s. 74)

Média velmi často vědomě šíří vůči Romům negativní emoce. Příkladem jsou především zprávy o páchání trestné činnosti, kde informace o etnické příslušnosti pachatele není vůbec důležitá a nemá žádný význam, přesto je právě v případě Romů vícekrát zdůrazněna. Naopak zprávy o rasových útocích směřované vůči Romům bývají zjednodušovány podobně jako projevy politiků se silně záporným podtextem. (Gallová, 2008 s. 11)

Jako argument pro tvrzení, že média vytvářejí ve veřejnosti protiromské postoje, se nejčastěji uvádí, že občané se o Romech dozívají nejvíce z tzv. černých kronik, tedy téměř výhradně ve spojitosti s trestnou činností páchanou Romy. (Očernění: Etnické stereotypy v médiích, © 2003)

Pokud chceme změnit názor lidí na romskou menšinu, měli bychom začít právě u médií, protože ty mají v této problematice velkou moc. To, jak většinová společnost posuzuje Romy, je z velké části důsledek mnohaleté prezentace Romů médií.

Prostřednictvím médií bychom mohli zvýšit povědomí lidí o etnické rozmanitosti. Pokud by záporně orientované zprávy byly nahrazeny pozitivními a Romové by dostaly prostor pro vyjádření, mohlo by dojít ke zlepšování vztahů mezi touto minoritou a majoritní společností. Je důležité, aby byla široká veřejnost informována nejen o trestné činnosti Romů, ale také o té prospěšné. Mezi Romy jsou nejen zloději, podvodníci a násilníci, ale také právníci, učitelé, politici a lékaři. (Gallová, 2008, s. 12)

3 ROMSKÁ MENŠINA

„Kam oko dohlédne a dívtip dosáhne, vše žije ve spojení. Proč to člověk nebere na vědomí? Vše živé se rodí ze spojení a žije ve spojení na půl žena a na půl muž. I stromy a rostliny jsou muž a žena, kteří současně žijí ve spojení, milují a tolerují se vzájemně, jen člověk má potřebu obracet vše k obrazu svému.“ (romský citát) (Romské citáty a moudra, © 2012)

Problém romské otázky je jedním z nejvíce rozebíraných problémů, které se v ČR řeší. Romové v naší zemi často opravdu jednají nelegálně, ale dříve, než je za tuto skutečnost předem odsoudíme, měli bychom se alespoň pokusit zamyslet nad tím, proč tomu tak vlastně je. Musíme vzít v úvahu, že příslušníci romské menšiny byli v minulosti k nelegálnímu chování a způsobu života téměř dohnáni. Bylo jim odebráno právo na bydlení, obchodování a provoz řemesla. Když se nad tím opravdu zamyslíme, tak jim nikdo ani nedal jinou možnost, než žít způsobem, který byl v rozporu se zákonem.

Bylo tedy nevyhnutelné, že v jejich kruzích potom nevyrostala žádná inteligence a elita národa, což se bohužel předávalo dál z generace na generaci a díky tomu má tento problém v současné době podobu, kterou všichni dobře známe.

3.1 Co je to národnostní menšina?

Je známé, že pojem menšina má více významů a často se tedy liší i definice tohoto pojmu.

Obecně tento pojem popisuje početně malou část společenského celku, která je z hlediska dané majoritní společnosti v menšině.

V užším pojetí se jedná o menší část určité společnosti, která se nějakým způsobem liší od majority, např. původem (rasou), národností, kulturou, jazykem, náboženstvím, atd.

„Sheafer definuje menšinu jako „podřízenou skupinu, jejíž příslušníci mají významně méně kontroly nebo moci nad vlastními životy, než mají příslušníci dominantní nebo většinové skupiny.“ (Navrátil, 2003, s. 16)

Podle vymezení L. Wirtha je národnostní menšina skupina osob, která je pro své fyzické nebo kulturní charakteristiky odloučena od ostatních. Ve společnosti, v níž takovýto jedinci žijí, je s nimi jednáno odlišně a nerovně, jsou předmětem kolektivní diskriminace. Status

minority obsahuje vyloučení z plného podílení na životě společnosti. (Jak se vyvíjel pojem "menšina", © 2002)

3.2 Romská menšina a její historie

Historie Romů je značně nejasná a to z toho důvodu, že jen mizivé procento jejich příslušníků umělo v dávných dobách číst a psát. Nemají tudíž žádné vlastní záznamy. To, co v současnosti víme o jejich původu, pochází buď ze svědectví jazyka, nebo z roztroušených zmínek v evropských dokumentech. (Cohn, 1926, s. 31)

První písemně doloženou zmínku o Romech na území Čech můžeme najít ve Starých letopisech českých a to v zápisu z roku 1416: „...*Toho léta vláčili se Cikáni po České zemi a lidi mámily...*“ (Prevence kriminality, © 2008)

Romové na sebe v minulosti vzali před křesťany roli křesťanských poutníků z Egypta, což bylo důvodem toho, že byli téměř všude vřele přijeti a dostávalo se jim značné podpory. Zvrat této situace nastal ve chvíli, kdy se ukázalo, že Cikáni nejsou křesťany a díky provozování magie získali označení pohanů a lidé jim začali přičítat vše, co mělo negativní dopad na jejich život a co nedokázali nijak vysvětlit, např. živelné pohromy, požáry, atd. V jejich prospěch nemluvil ani vzhled Romů. (Hanzal, 2004)

Roku 1500 byl v Německu vydán augsburský edikt Maxmiliána I. „O vypovězení všech Romů ze země.“

Pronásledování Romů začalo postupně utíchat až v období třicetileté války, kdy byli Romové přijímáni jako žoldnéři-v armádě se na jejich původ tolik nehledělo. Avšak po skončení třicetileté války pronásledování Romů opět ožilo.

V českých zemích nebylo pronásledování Romů tolik vyostřené jako například v Německu, ale i zde se projevovaly postoje zaměřené proti Romům.

Roku 1541 byli Romové obviněni z požáru Malé strany a na základě toho bylo vydáno několik proticikánských mandátů.

Ke konci 16. a v průběhu 17. století se pronásledování zmírnilo a Romové mohli v Čechách žít téměř jako svobodní kočovníci.

18. století však bylo pro Romy nejtěžším obdobím v jejich prozatímní historii. Řada jejich generací byla vystavena krutému pronásledování. České obyvatelstvo však Romy do jisté míry tolerovalo a pomohlo jim toto složité období překonat.

Za vlády Marie Terezie a Josefa II. pronásledování ustalo a nastalo období snahy o asimilaci. Koncem 18. století se Romové v českých zemích živili řemesly, jejichž provozování se vázalo na kočovný způsob života.

Osvícenské pokusy o proměnu života romského etnika dostaly v 19. století podobu spíše administrativního přístupu. Státní správa se snažila především o kontrolu pohybu Romů, zákaz žebroty a omezení migrace.

Během II. světové války byli Romové postupně vyvražďováni a jejich populace v tomto období utrpěla značné ztráty. (Mann, 2001, s. 48)

Život Romů byl téměř od počátku těžký a v průběhu století museli Romové čelit nenávisti a opovržení ze strany ostatních národností. I dnes však u mnohých lidí nadále přetrvává tento přístup a jen zřídka se najde snaha o nějakou změnu současného stavu věci.

3.3 Kolik Romů žije na území ČR?

Při sčítání lidu, které proběhlo v roce 2011, se k romské národnosti přihlásilo pouze 5,2 tisíce osob a dalších 7,1 tisíc se přihlásilo k dvojí národnosti-romské a české. Celkově uvedlo romskou národnost (včetně kombinací s jinými) přes 13 tisíc lidí. (Sčítání lidu, domů a bytů 2011, © 2012)

V údajích o celkovém počtu Romů na území ČR jsou značné odlišnosti. Pokud si přečteme zprávu o situaci romské komunity v České republice, tak nalezneme odhad, který uvádí, že zde žije okolo 160 –200 tisíc Romů. Jiné zdroje uvádí dokonce až 250 – 300 000 Romů.

Z těchto čísel je tedy jasné, že velké procento Romů při sčítání nevedlo romskou národnost. V období druhé světové války byli takovéto výsledky běžné, protože díky skutečnosti, že Romové neměli svoje vlastní území a tím se nepovažovali za národ, mohli se úředně hlásit pouze k oficiálně schváleným národnostem nebo je automaticky zahrnuli do skupiny těch „ostatních“. Romská národnost byla oficiálně uznána až roku 1990.

Otázkou je, proč se tedy po roce 1990, už svobodně nepřihlásili ke své skutečné národnosti. Může to být třeba z důvodu záporného vztahu k evidencím nebo ze strachu z negativního postoje od příslušníků majoritní společnosti.

Tuto otázku nejsem schopná plně zodpovědět, protože více možností, které vedou Romy k tomu, že zapírají svoji skutečnou národnost, mě již nenapadají...

3.4 Rasismus

„Existuje pouze jediná a nedělitelná lidská rasa. Čistá rasa by byla rasa kreténů, takže ti, kdož hlásají tuto koncepci, možná právem tvrdí, že jsou čisté rasy.“ (Messadié)

Rasismus je přesvědčení o tom, že člověk, který má určité biologické znaky, jež jsou specifické pro některé lidské rasy, je více a nebo naopak méně hodnotný, než jedinec, který tyto znaky nemá. V krajním případě může jít o názor, že některé rasově vymezené skupiny obyvatel nejsou lidé, nýbrž bytosti vyššího nebo nižšího řádu. Můžeme tedy říct, že rasismus vede k popírání rovnosti lidí a takovéto přesvědčení může vést k až k napadení někoho z důvodu jeho příslušnosti k určité rase.

V lidské společnosti jde o velmi starý fenomén, který je však nesmyslný a nemusel by vůbec existovat, protože věda pro něj nemá žádné vědecké důkazy. Původ rasismu nalezneme už ve starověku, kdy sloužil otrokářské společnosti jako ospravedlnění toho, že si podrobovali a utiskovali své otroky a zároveň měl obhájit zotročování jiných národů a lidských skupin. (Wolf, 2000, s. 55)

Rasismus má v podstatě dvě polohy-lidovou a ideologickou. Lidová poloha spočívá ve značkování jedinců, kteří z nějakého důvodu nepatří „mezi nás“. Tato značka potom signalizuje: „Pozor na něj!“ V tomto případě nejde jen o to, že by se označovaný jedinec vymykal z našeho světa, ale dokonce je vnímán jako rušivý element, který náš svět nějakým způsobem „znečišťuje“, a proto je součástí rasismu také představa rasové nečistoty. Ideologická podoba rasismu je mnohem nebezpečnější než poloha lidová, protože se tváří jako nositel racionálního zdůvodnění. Pro společnost je často velice přitažlivá, protože přichází s jednoduchými řešeními komplikovaných rasových a etnických vztahů. Ideologie je vždy nějak provázána s fenoménem nadvlády a moci. Dochází zde k vyhlášení radikálně asimilačních, izolačních nebo dokonce likvidačních programů. (Šišková, 1998, s. 11)

„Podstatou rasismu je od počátku nenávisť člověka k člověku, snaha většiny podrobit si menšinu a diskriminovat ji.“ (Wolf, 2000, s. 56) Romové, jakožto jedna z národnostních menšin pobývajících na území ČR, jsou často vystavováni nerovnému zacházení. Jedná se především o diskriminaci kvůli rasovému původu a barvě pleti. S diskriminací se příslušníci romské menšiny setkávají často už v dětském věku a to především na základních školách, kde si děti začínají více všimnout odlišností ve vzhledu ostatních. Této situaci nepomáhají ani mnozí rodiče, kteří se před svými potomky bez skrupulí vyjadřují o Romech s notnou dávkou hořkosti v hlase a někdy dokonce s opovržením či nenávisť.

V případě, že záporné signály nepřichází přímo od rodičů, jsou tady stále ještě média a to především televize a Internet, na které mají současné děti téměř neomezený přístup už od útlého dětství. A právě v takovýchto situacích mohou masmédiá napáchat nejvíce škod. Děti, na rozdíl od dospělých, totiž nové informace přijímají v podstatě bezvýhradně, protože ještě nemají možnost je porovnat s osobní zkušeností, kterou získáváme až v průběhu delšího života.

Podle celoevropského průzkumu o situaci menšin, si 83 procent Romů myslí, že jsou v ČR dnes a denně diskriminováni. Tento průzkum z roku 2009 tedy dokázal, že podle příslušníků romské menšiny jsme druhým státem, ve kterém nejčastěji pocítují diskriminaci. Předběhlo nás už jen Maďarsko.

Diskriminace Romů je nejvýraznější při hledání zaměstnání nebo už v samotném procesu práce. Další oblasti, kde Romové nejčastěji pocítují diskriminaci je jistě zdravotnictví, školství a také v sociálních službách.

3.5 Xenofobie

„Strach lze a ty mu věříš.“ (Friedrich Nietzsche)

Pojem xenofobie lze charakterizovat jako projev odporu a nepřátelství nebo také jako nedůvěru a strach ze všeho cizího. Konkrétně se jedná o projev nepřátelství vůči lidem jiné barvy pleti, jiné národnosti, jazyka, náboženské příslušnosti, kultury... Xenofobie se projevuje nepřátelstvím a odporem mířeným proti imigrantům, cizincům s trvalým pobytem, uprchlíkům, atd.

„*Jakmile je lidem něco nějak cizí, otevírá se možnost pro vznik postoje, jehož jádrem je nedůvěra k odlišnostem nebo odchýlkám a který se označuje jako xenofobie.*“ (Šišková, 1998, s. 10)

Pocity strachu a obav z něčeho, co neznáme, jsou pudově uloženy asi v každém živém organismu. Jde o přírodní mechanismus, který je zcela přirozený. Často je však živen různými ideologiemi, ze kterých nebezpečí xenofobie následně vyrůstá, pokud ona sama není jejich původcem. K jejím projevům nejčastěji dochází v ekonomické, sociální či politické krizi, kdy se cizinci nebo majorita stávají domnělými původci všech nesnází. (Geist, 1992, s. 560)

Vzhledem ke skutečnosti, že projevy xenofobie nacházíme i u jiných teritoriálních a hierarchických druhů než je druh lidský, můžeme s jistotou říci, že se nejedná o lidské specifikum. Jedná se vlastně o prostředek obrany. (Tesař, 2007, s. 70)

3.6 Stereotypy

„*Vždy velmi krutou mocí vládne lidem zvyk.*“ (Publilius Syrus)

Stereotyp je jednotvárný, ustálený, navyklý vzorec chování a myšlení. Nejčastějším projevem stereotypu vůči druhým jsou diskriminace a předsudky, tedy odlišné chování k druhým díky jejich příslušnosti k určité skupině (náboženské, národnostní, etnické, sociální aj.)

3.6.1 Média a stereotypy

Média ovlivňují stereotypy především v tom smyslu, že poskytují shodné názory na vybrané lidi, skupiny či události. Nejčastěji jsou prezentované stereotypy na základě věku a na základě pohlaví. Příkladem jsou hlavně ženy. Na stereotypní vnímání žen mají masmédia opravdu silný vliv. Vezměme si takový ženský časopis-ženy jsou hluboko ovlivněny tím, co se o nich v takovýchto časopisech píše. Reklama, fotografie modelek a propagace krásy a štíhlosti může vyvolat stereotyp: TAKOVÁ BYCH MĚLA BÝT. (Hradiská, Btečka, Vybíral, 2009, s. 348–351)

Pokud mají média tu moc, aby normální, zdravá a vzdělaná žena o sobě získala dojem, že není dostatečně krásná nebo dostatečně štíhlá a tím byla dohnána k radikální dietě nebo

zásahu do svého vzhledu, proč by za správných okolností a cíleného vedení nemohly pomoci veřejnost zbavovat projevů xenofobie, rasismu a nenávisti..?

3.6.2 Stereotypní vnímání Romů

Důkazy o šíření stereotypů vůči Romům nalézáme v současnosti i v minulosti. Předsudky se šíří různými způsoby a jednou z nejnebezpečnějších forem je šíření předsudků knižními publikacemi.

„{Cikáni} jsou nervosní. V štěstí jásají, v neštěstí si zoufají, v radosti se opíjejí. Rádi se oddávají snění a stávají se mystiky. Jejich filosof John Bunyan (v Anglii za Jakuba II.) je mystik. Jsou opojeni přírodou. Stan jest jejich domovem, opovrhují usedlým životem a jsou oddáni kočovnictví. Jsou uchvázeni horečkou bloudění. Musí mít stále nové, živé, hluboké dojmy. O budoucnost se nestarají, o povinnostech nemají pojmu. Čest je jim cizí a zásadám nerozumnější. Cit jejich jest hluboký, žádost neukojitelná. Jejich bol a vášněň dojmá v hudbě. Poesie je dost jednoduchá; krátké, smutné popěvky, žerty, satiry, povídky. Zpívají a básní zároveň při tanci. Ženy jako tanečnice, muži jako hudebníci prosluli. {Cikáni} mají své pověry, věří ve všelijaké duchy a mocnosti přírodní. S kouzly a čarami provozují sice obchod, ale sami jim nejvíce věří. Svých názorů ovšem si nikdy neupravili a není v nich důslednosti. Zevně mají víru svého kraje, ale bez průtahu dají dítě několikrát křtíti (kvůli darům od kmotrů), nebo přijmou jinou víru. Mravností muži nevynikají, ženy ještě méně. Zlodějstvím a nepočestností smutně prosluli. Pozoruhodná jest jejich láska k dětem. Práce se štítí. Milují koně a vedou jimi obchod. Jsou též kováři, zlatníky, uhlíři, kejklíři, medvědáři. Ženy jsou hadačky, kejklířky, lékařky, ve Španělich baletky a prodavačky, Rumunsku služky.“ (Ottův slovník naučný, 1892, s. 383)

Toto je definice romského etnika, kterou můžete nalézt v encyklopedii s názvem Ottův slovník naučný. Tato encyklopedie byla vydána v letech 1888–1909 a je považována za největší tištěnou českou encyklopedii. V současnosti je již samozřejmě zastaralá, ale ve své době byla běžně užívaná jako zdroj informací v různých oblastech. Dá se tedy říci, že to, co je v ní obsaženo, brali lidé jako holý fakt a tvořili si podle toho svou představu o dané věci.

Pokud bychom zde hledali pojem Rom, ve své snaze bychom neuspěli, protože význam tohoto pojmu je uveden pod heslem Cikáni. Informace, které se nám tady o Romech nabízí, teď rozdělím na kladné a záporné.

Mezi ty záporné patří, že nemají žádný smysl pro povinnost, čest či zásady. Zmínka o víře v pověry a duchy dohromady s kouzly a magií lidem říkala, že se jedná o čarodějnice/čaroděje. A nakonec jsou zde popsáni, jako lidé, kteří prosluli nepočestností a zlodějstvím.

Výčet kladných vlastností je poněkud kratší. Jde o zmínku o jejich lásce k dětem a koním. Kladné informace o Romech, se kterými tento slovník svého čtenáře seznamuje, jsou tedy drtivou většinou převýšeny těmi zápornými. Díky tomu je mnohem větší pravděpodobnost, že člověk, který si tuto definici přečetl, zaujal vůči Romům spíše záporný postoj nežli kladný.

3.7 Předsudky

„Ale je to smutná epocha, kdy je snadnější rozbít atom, než zničit předsudky.“
(Albert Einstein)

Předsudek je neuvědomělý hodnotící postoj nebo úsudek, který není založen na soudném mínění a ani na zkušenosti. Předsudky mohou být pozitivní, ale mnohem častěji jsou negativní a to např. vůči určitým osobám, lidským skupinám, rasám a podobně.

Předsudek je averzní nebo hostilní postoj vůči osobě, která náleží k určité skupině, prostě proto, že náleží k této skupině, a je možno předpokládat, že má závadné kvality připisované této skupině. (Allport in Novák, 2002, s. 9)

Předsudky představují nejčastěji negativní postoje vůči určité skupině lidí jako celku nebo jejich příslušníků. Bývají silně emocionálně zbarvené a jejich základem jsou iracionální, ale také racionální představy o této skupině. Projevují se v chování k lidem této „jiné“ skupiny obyvatel. Tímto projevem je nejčastěji diskriminace. (Hradiská, Brečka, Vybíral, 2009, s. 347)

3.7.1 Předsudky vůči Romům

Hlavním problémem předsudků v případě Romů je to, že podle jednotlivce automaticky soudíme celou skupinu a to ne podle dobrých vlastností, ale naopak podle těch špatných, protože nedílnou přirozeností člověka je opomínat to dobré a pamatovat si to špatné. Tím se dostáváme k tomu, že z jednoho Roma se stávají všichni Romové a špatné zkušenosti

(vlastní nebo převzaté z okolí či médií) vedou k tomu, že „špatný“ není žádný konkrétní jedinec, ale pouze představa, kterou jsme si utvořili.

Předsudky naší majoritní společnosti vůči Romům jsou často velmi silné a nejen dospělí, ale už děti jsou vystavovány urážkám a pohrdání.

Jedním ze způsobů, jak bojovat s předsudky vůči Romům, je informovat širokou veřejnost o romské kultuře, historii a osobnostech, protože člověk si neumí vážít něčeho, co nezná.

3.8 Kocour Mikeš aneb Romové v médiích

„Milé děti, ti lidé byli cikáni.“

Těmito slovy je ukončena jedna z pasáží v knize Josefa Lada, kde je kocour Mikeš napaden lidmi, strčen do pytle a hozen na vůz.

Právě tato věta je trnem v oku Občanskému sdružení Roma Realia, Hnutí romského odboru, Alianci romských komunit a Futurum Roma. Knihy, které Josef Lada napsal o kocouru Mikešovi v 30. letech minulého století, považují již zmíněná občanská sdružení za projev rasismu vůči příslušníkům romské menšiny. Kniha je běžně používána na základních školách jako učební pomůcka, což je, dle těchto sdružení, veřejná podpora nevráživosti směřované k Romům a navíc jsou díky tomu romské děti neustále vystavovány ponížení. (Je kocour Mikeš rasista? Romské spolky se neshodnou, © 2010)

Předseda sdružení Roma Realia Václav Miko se domnívá, že Josef Lada byl rasista. *"Podle mého názoru to musel být rasista, když něco takového napsal. Už není mezi námi, nelze po něm chtít opravu, ale já osobně bych zakázal všechny jeho knížky,"* říká Miko. Dále dodává, že pokud ministerstvo školství nevyhoví jejich požadavkům, bude podáno trestní oznámení z důvodu šíření nenávisti na školách. *"Chudák kocourek, jak musel trpět, když ho hodili na ten vůz, jak se strašně bál. To na děti působí. A pak se dozvědí, že to udělali oškliví cikáni. To je přece musí zastrašit,"* vysvětluje svůj pohled Miko. (Části Romů se nelíbí kocour Mikeš. Lada prý byl rasista, © 2010)

Další romské sdružení ROMEA však považuje tyto stížnosti za úsměvné a říká, že žádost o stažení je čistě požadavek hnutí Roma Realia a jeho spřátelených sdružení. V žádném případě podle ROMEI nejde o názor, který by obecně sdílela romská komunita. Právě naopak, snahu Václava Mika vidí spíše jako škodlivou a dodali, že Josef Lada a spousta jiných au-

torů, běžně používal termín, který i samotní Romové považovali v dané chvíli za neutrální. (Je kocour Mikeš rasista? Romské spolky se neshodnou, © 2010)

Kocour Mikeš však není jedinou publikací, která se v jistých pasážích zdá rasisticky zaměřená vůči Romům. Stačí pouze nahlédnout do celosvětově známých děl, jako jsou např. Shakespearovi hry (Kupec benátský, Othello) na jejichž rasistický podtext již bylo v minulosti několikrát poukazováno. Za problematický je považován rovněž román Emily Brontëové Na větrné hůrce, kde je jednou z hlavních záporných postav Cikán Heathcliff. A dokonce nedávný bestseller Dana Browna Šifra mistra Leoparda obsahuje pasáž, která je teologickým zdůvodněním toho, z jakého důvodu Cikáni kradou. (Politická korektnost je stejně falešná jako rasismus, © 2010)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 Vliv filmového snímku na pohled žáků třetích ročníků středních škol na romskou menšinu

V praktické části mé práce se můžete dočíst o výsledcích výzkumu, který se zabýval vlivem filmového snímku *Bastardi* (2010) na pohled žáků třetích ročníků středních škol na romskou menšinu.

Důvodem výběru tohoto tématu byla především skutečnost, že se podobný výzkum na naší univerzitě ještě nedělal. Dalším důvodem je snaha poukázat na to, že média mají na pohled společnosti na romskou menšinu velký vliv. Tento vliv by se dal využít ve prospěch věci, tedy např. zmírnění xenofobie, kterou vůči Romům pociťuje velká část české společnosti. Bohužel je tomu v současné době zcela opačně, jak vyplývá i z mého výzkumu.

Pro výběr filmového snímku jsem měla hned několik důvodů-film *Bastardi* (2010) je natočen na motivy skutečných událostí, vyvolává u svých diváků silně patrné reakce a přes množství vulgarismů a agresivních a násilných scén, je zcela dostupný jakékoli věkové skupině, tedy i dětem, které jsou ve svém věku nejsnáze ovlivnitelné.

Cílem práce bylo zmapovat míru postojů v daných modelových situacích vybraného výzkumného vzorku vůči příslušníkům romské menšiny a zjistit, zda se tyto postoje (odpovědi na modelové situace) po projekci filmu *Bastardi* liší od těch před projekcí. Dále jsem zjišťovala, jaké sdělení respondent ve filmu nachází a jak vnímá hlavní postavy.

4.1 Výzkumný cíl

Výzkumným cílem je zjistit, zda filmový snímek *Bastardi* (2010) ovlivňuje pohled žáků třetích ročníků středních škol na romskou menšinu.

4.1.1 Dílčí výzkumné cíle

- zjištění, jaký postoj respondent zaujímá vůči příslušníkům romské menšiny v jistých tvrzeních a modelových situacích
- zjištění, zda se odpovědi (postoje) na tyto tvrzení a modelové situace po projekci liší od těch před projekcí
- zjištění, jak respondent vnímá film *Bastardi* a jaké sdělení v něm nachází

- zjištění, jak respondent vnímá postavy/skupiny, které mají ve filmu důležitý význam

4.2 Hypotézy

Pro vytvoření hypotézy je důležité držet se několika základních pravidel. Znění hypotézy je v oznamovací větě (nikoli ve větě tázací), hypotéza musí vyjadřovat nějaký vztah mezi dvěma proměnnými (v případě, že zde není vyjádřen žádný vztah, nejedná se o hypotézu a poslední pravidlo je, že hypotézu musí být možno vědecky ověřit. (Chráška, 2007, s. 17–18)

Pro vytvoření hypotézy je tedy nutné stanovit si proměnnou. Proměnnými v mém výzkumu jsou: filmový snímek *Bastardi* (2010) (nezávislé proměnné) a odpovědi na modelové situace a tvrzení (závislé proměnné).

Hypotézy jsem si stanovila následovně:

Viděl/a jste film *Bastardi* (2010) poprvé? X Myslíte si, že film *Bastardi* nějakým způsobem ovlivnil Váš pohled na romskou menšinu?

1H₀: Mezi četnostmi odpovědí na obě uvedené otázky není závislost (souvislost).

1H_A: Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky je závislost (souvislost).

Někdo z Vaší blízké rodiny (sestra, bratr, ...) se chce oženit/vdát za příslušníka romské menšiny. Jak byste na toto oznámení reagovali?

2H₀: Odpověď na modelovou situaci Někdo z Vaší blízké rodiny se chce oženit/vdát za příslušníka romské menšiny, je po projekci filmu *Bastardi* stejná jako před projekcí.

2H_A: Odpověď na modelovou situaci Někdo z Vaší blízké rodiny se chce oženit/vdát za příslušníka romské menšiny, je po projekci filmu *Bastardi* odlišná od odpovědi před projekcí.

Situace – Jste rodič. Vaše dítě bylo ve škole posazeno do jedné lavice s žákem, který je příslušník romské menšiny. Jaká by byla Vaše reakce na tuto situaci?

3H₀: Odpověď na modelovou situaci Vaše dítě bylo ve škole posazeno do jedné lavice s žákem, který je příslušník romské menšiny, je po projekci filmu *Bastardi* stejná jako před projekcí.

3H_A: Odpověď na modelovou situaci Vaše dítě bylo ve škole posazeno do jedné lavice s žákem, který je příslušník romské menšiny, je po projekci filmu Bastardi odlišná od odpovědi před projekcí.

Situace – Do sousedního bytu/domu se přistěhovala početná Romská rodina. Jaká byla Vaše reakce na tuto situaci?

4H₀: Odpověď na modelovou situaci Do sousedního bytu/domu se přistěhovala početná Romská rodina, je po projekci filmu Bastardi stejná jako před projekcí.

4H_A: : Odpověď na modelovou situaci Do sousedního bytu/domu se přistěhovala početná Romská rodina, je po projekci filmu Bastardi odlišná od odpovědi před projekcí.

Nevadilo by mi přijmout příslušníka romské menšiny mezi své blízké přátele.

5H₀: Odpověď na tvrzení Nevadilo by mi přijmout příslušníka romské menšiny mezi své blízké přátele, je po projekci filmu Bastardi stejná jako před projekcí.

5H_A: Odpověď na tvrzení Nevadilo by mi přijmout příslušníka romské menšiny mezi své blízké přátele, je po projekci filmu Bastardi odlišná od odpovědi před projekcí.

Diskriminace Romů v ČR je pro mě nepochopitelná a jsem zásadně proti ní.

6H₀: Odpověď na tvrzení Diskriminace Romů v ČR je pro mě nepochopitelná a jsem zásadně proti ní, je po projekci filmu Bastardi stejná jako před projekcí.

6H_A: Odpověď na tvrzení Diskriminace Romů v ČR je pro mě nepochopitelná a jsem zásadně proti ní, je po projekci filmu Bastardi odlišná od odpovědi před projekcí.

4.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvoří v tomto výzkumu žáci třetích ročníků škol Gymnázia Zlín-Lesní čtvrť a Střední zdravotnické školy Zlín. Jedná se o záměrný výběr výzkumného vzorku. V obou školách mi po domluvě s tamními vyučujícími byl vyhrazen prostor pro provedení výzkumu v předmětech, které se vyučovaly ve dvouhodinových blocích dohromady u 5 tříd-2. třídy ve Střední zdravotnické škole a 3 třídy na Gymnáziu Zlín-Lesní čtvrť. Vzhledem ke skutečnosti, že tyto školy nejsou v mém výzkumu zahrnuty mezi proměnné, tak tento nepoměr není pro výzkum překážkou.

Důvodem výběru právě dvouhodinových předmětů k realizaci průzkumu byl fakt, že výzkum byl díky projekci filmu časově náročný. Časová náročnost byla také důvodem k zaměření se právě na 3. ročníky středních škol a ne ročníky 4., které se v té době připravují na maturitní zkoušku, a tudíž by narušení jejich rozvrhu skýtalo problémy, které by mohli být překážkou pro realizaci mého výzkumu. Přesto jsem narazila na problémy spojené s odmítnutím z důvodu časové náročnosti i u třetích ročníků.

Celkový počet respondentů byl nakonec 135. Z těchto 135 respondentů jsem však vyřadila ty, kteří mi v dotazníku uvedli, že film *Bastardi* (2010) již někdy dříve viděli. Konečný počet respondentů je tedy 87.

4.4 Druh výzkumu

Pro uvedený výzkum jsem se rozhodla využít kvantitativní metodu sběru dat, která je v tomto případě nejvhodnější, jelikož se jedná o větší počet respondentů. Pro samotný sběr dat jsem použila nejběžnější formu kvantitativního výzkumu-dotazník.

Dotazník definujeme jako způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Samotný dotazník je soubor předem vytvořených otázek, které jsou pečlivě vytvořené a odpovědi na ně jsou písemné. Je důležité dát si pozor na správnou interpretaci otázek, protože dotazníky, které jsou špatně sestavené a nevhodně použité, mají velmi malou výpovědní hodnotu. Výhodou dotazníku je možnost poměrně rychle nashromáždit data od velkého počtu respondentů. (Chráška, 2007, 163–164)

Pro svůj výzkum jsem vytvořila celkem dva dotazníky, kdy jeden byl respondentům rozdán a po vyplnění zase sesbírán před projekcí. Potom proběhla samotná projekce a následně byl rozdán druhý dotazník.

4.4.1 Položky v dotazníku

V obou dotaznících jsem, s výjimkou jedné otázky, užila uzavřených (strukturovaných) položek.

Uzavřené (strukturované) položky jsou výhodné pro svou vlastnost usnadnění vyhodnocení jednotlivých otázek v dotazníku. Pro respondenty je tento druh otázek také atraktivnější, protože často raději vyplňují dotazník s již uvedenými možnostmi odpovědí. (Chráška, 2007, s. 166)

V dotaznících jsou užity převážně položky škálové a dále položky stupnicové, výčtové a jedna položka polozavřená.

4.5 Způsob vyhodnocení dat

Získaná data jsem vyhodnocovala klasickou čárkovací metodou a poté převedla do programu MS Excell. Data jsem rozdělila dle mnou stanovených hypotéz, co hypotéza to jeden list a v jednotlivých listech jsem následně zpracovávala nashromážděné informace.

Nejprve jsem vyhodnotila postoje (odpovědi), které respondenti uváděli na jednotlivé modelové situace a tvrzení v prvním dotazníku. Pro vyhodnocení těchto postojů jsem použila průměr a směrodatnou odchylku, která vyjadřuje rozptyl hodnot kolem střední hodnoty, tj. vypovídá o tom, jak se hodnoty od této střední hodnoty (průměru) liší, respektive jak hustě jsou kolem tohoto průměru seskupeny. Průměr i směrodatnou odchylku jsem spočítala pomocí programu MS Excell a jeho funkcí.

Následně jsem vyhodnocovala jednotlivé hypotézy. Pro vyhodnocení první hypotézy jsem užila test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku využíváme např. v případě, kdy rozhodujeme, jestli existuje souvislost (závislost) mezi dvěma jevy, které jsme zachytili pomocí ordinálního či nominálního měření. Časté využití je především při zpracovávání výsledků dotazníkového šetření. (Chráška, 2007, s. 76)

Pro výpočet tohoto testu jsem využila XLStatistic.

Pro vyhodnocení zbývajících hypotéz jsem užila test dobré shody chí-kvadrát.

V testu dobré shody chí-kvadrát ověřujeme, zda četnosti, které byly získány měřením v pedagogické realitě, jsou odlišné od teoretických četností, které odpovídají dané nulové hypotéze. (Chráška, 2007, s. 70)

Pro výpočet testu dobré shody chí-kvadrát jsem využila MS Excell a jeho funkce.

5 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

V této kapitole se budu věnovat samotnému vyhodnocení výzkumu. Nejprve uvedu základní informace týkající se výzkumu a následně budu ve vyhodnocování postupovat dle stanovených dílčích cílů.

5.1 Základní informace

Samotný výzkum probíhal v rozmezí měsíců březen a duben 2012. Dotazníky byly v tomto rozmezí rozdány celkově 135 žákům třetích ročníků středních škol ve Zlíně. Z těchto dotazníků byli vyloučeni respondenti, kteří ve druhém dotazníku uvedli, že film *Bastardi* (2010) neviděli poprvé. Konečný počet respondentů byl tedy 87.

Škola	Počet žáků	Počet vyplněných dotazníků	Počet nevyplněných dotazníků	Počet neúplných dotazníků	Počet studentů/Počet vyplněných dotazníků
Gymnázium Zlín-Lesní čtvrť	83	83	0	0	61%
Střední zdravotnická škola Zlín	52	52	0	0	39%
Σ	135	135	0	0	100%

Tabulka 1 Počet respondentů, vyplněných dotazníků

Dotazníky vyplnilo celkem 135 respondentů, dotazníků použitelných pro výzkum bylo 135, což znamená, že se nevyskytl žádný dotazník nevyplnění či neúplný. Relevantních dotazníků na počet žáků bylo tedy plných 100%.

Složení respondentů dle pohlaví:

Dotazník vyplnilo celkově 56 mužů (41%) a 79 žen (59%).

Pohlaví	absolutní četnost	relativní četnost (%)
muž	56	41%
žena	79	59%
Σ	135	100%

Tabulka 2 Počet respondentů dle pohlaví

5.2 Viděl/a jste film *Bastardi* (2010) poprvé? X Myslíte si, že film *Bastardi* nějakým způsobem ovlivnil Váš pohled na romskou menšinu?

U těchto dvou otázek provedu test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku, abych zjistila, zda jsou otázky na sobě vzájemně závislé a zda skutečnost, že respondent viděl či neviděl film *Bastardi* (2010) poprvé, má vliv na to, jakou odpověď uvedl u otázky *Myslíte si, že film Bastardi nějakým způsobem ovlivnil Váš pohled na romskou menšinu?*

Pro uvedený problém jsem si stanovila následující hypotézy:

$1H_0$: Mezi četnostmi odpovědí na obě uvedené otázky není závislost (souvislost).

$1H_A$: Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky je závislost (souvislost).

Myslíte si, že film <i>Bastardi</i> nějakým způsobem ovlivnil Váš pohled na romskou menšinu?	Film viděli poprvé	Film již někdy dříve viděli
ano, pozitivně	0	0
ano, negativně	49 (36%)	43 (32%)
ne	38 (28%)	5 (4%)
Σ	87 (64%)	48 (36%)

Tabulka 3 Počet odpovědí na otázky 1 a 20 z dotazníku po projekci

Z toho důvodu, že odpověď *ano, pozitivně* nevedl v dotazníku žádný z respondentů, jsem tuto odpověď ve výpočtu sloučila s odpovědí *ano, negativně* a to proto, aby bylo možné provést výpočet v XLStatistic.

H	
v	n
49	43
38	5

Chi-square Test	
☐	Continuity correction
H₀: Variables are independent	
H₁: Variables are not independent	
Chi-square	15,76599872
p-value =	7,16792E-05

Obrázek 1 Výpočet v programu XLStatistic

Pro tuto hypotézu je dle vzorečku $f = (r-1) \times (s-1)$ vypočítán stupeň volnosti 1 a na hladině významnosti 0,05 jsem určila hodnotu 3,841.

Vypočítaná *hodnota testového kritéria* $\chi^2 = 15,76599872$

je větší než *kritická hodnota* $\chi^2 = 3,841$,

a proto zamítáme H_0 a přijímáme H_A .

Skutečnost, že respondent viděl či neviděl snímek Bastardi (2010) poprvé má vliv na to, jakou odpověď uvedl u otázky *Myslíte si, že film Bastardi nějakým způsobem ovlivnil Váš pohled na romskou menšinu?*

Na základě tohoto výpočtu jsem se rozhodla z celkového počtu 135 respondentů vybrat pouze ty, kteří v dotazníku uvedli, že film Bastardi (2010) viděli poprvé, tudíž 87 respondentů.

Vzhledem ke skutečnosti, že 48 respondentů (55%) uvedlo na otázku *Myslíte si, že film Bastardi nějakým způsobem ovlivnil Váš pohled na romskou menšinu?* odpověď *ano*, můžeme říct, že tento má tento filmový snímek skutečně vliv na pohled žáků třetích ročníků středních škol na romskou menšinu.

5.3 Dílčí cíl: Zjištění, jaký postoj respondent zaujímá vůči příslušníkům romské menšiny v jistých tvrzeních a modelových situacích

V tomto oddíle praktické části mé bakalářské práce uvedu výsledky zjištěných postojů ve spojitosti s jednotlivými modelovými situacemi a tvrzeními, které jsem zjišťovala z odpovědí uvedených v prvním dotazníku.

Modelová situace: Někdo z Vaší blízké rodiny (sestra, bratr, ...) se chce oženit/vdát za příslušníka romské menšiny. Jak byste na toto oznámení reagovali?

Tato otázka byla v dotazníku položena formou škály, kdy 1 znamená *velice pozitivně* a 5 *zcela negativně*.

Hodnotu 1 na škále označilo 1 respondent (1%), hodnotu 2 označilo 5 respondentů (5%), hodnotu 3 označilo 41 respondentů (48%), hodnotu 4 označilo 16 respondentů (18%) a hodnotu 5 označilo 24 respondentů (28%).

Hodnota označená na škále	Absolutní četnost respondentů	Relativní četnost respondentů
1 (velice pozitivně)	1	1%
2 (spíše pozitivně)	5	5%
3 (neutrálně)	41	48%
4 (spíše negativně)	16	18%
5 (zcela negativně)	24	28%
Σ	87	100%

Tabulka 4 Počet uvedených odpovědí na modelovou situaci č. 1

Ze získaných dat jsem spočítala průměr 3,655172414, což znamená, že postoj respondentů v této modelové situaci je na pětibodové škále zasazen mezi hodnoty 3 a 4. Můžeme tedy říct, že v případě modelové situace *Někdo z Vaší blízké rodiny (sestra, bratr, ...) se chce oženit/vdát za příslušníka romské menšiny. Jak byste na toto oznámení reagovali?* respondenti udávají odpověď (postoj) mezi neutrální a spíše negativní.

Směrodatná odchylka má v tomto případě hodnotu 0,986273067.

Z výsledků týkajících se této modelové situace je zjevné, že respondenti v této situaci v porovnání pozitivních a negativních postojů zaujmají spíše ty negativní. Toto tvrzení je podloženo tím, že odpověď *pozitivně* uvedlo 1 procento z tázaných a *spíše pozitivně* označilo 5 procent tázaných respondentů, kdežto odpověď *spíše negativně* uvedlo 18 procent tázaných a *negativně* 28 procent tázaných respondentů. Neutrální postoj zde zastává 48 procent dotázaných respondentů.

Modelová situace: Jste rodič. Vaše dítě bylo ve škole posazeno do jedné lavice s žákem, který je příslušník romské menšiny. Jaká by byla Vaše reakce na tuto situaci?

Tato otázka byla v dotazníku položena formou škály, kdy 1 znamená *pozitivní* a 5 *negativní*.

Hodnotu 1 na škále neoznačil žádný z respondentů, hodnotu 2 označilo 13 respondentů (15%), hodnotu 3 označilo 38 respondentů (43%), hodnotu 4 označilo 17 respondentů (20%) a hodnotu 5 označilo 19 respondentů (22%).

Hodnota označená na škále	Absolutní četnost respondentů	Relativní četnost respondentů
1 (pozitivní)	0	0%
2 (spíše pozitivní)	13	15%
3 (neutrální)	38	43%
4 (spíše negativní)	17	20%
5 (negativní)	19	22%
Σ	87	100%

Tabulka 5 Počet uvedených odpovědí na modelovou situaci č. 2

Ze získaných dat jsem spočítala průměr 3,482758621, což znamená, že postoj respondentů v této modelové situaci je na pětibodové škále zasazen mezi hodnoty 3 a 4. Můžeme tedy říct, že v případě modelové situace *Jste rodič. Vaše dítě bylo ve škole posazeno do jedné lavice s žákem, který je příslušník romské menšiny. Jaká by byla Vaše reakce na tuto situaci?* respondenti udávají odpověď (postoj) mezi neutrální a spíše negativní.

Směrodatná odchylka má v tomto případě hodnotu 0,998394863.

Z výsledků týkajících se této modelové situace je zjevné, že respondenti v této situaci v porovnání pozitivních a negativních postojů zaujímají spíše ty negativní. Toto tvrzení je podloženo tím, že odpověď *pozitivně*, nevedl žádný z tázaných a *spíše pozitivně* označilo 15 procent tázaných respondentů, kdežto odpověď *spíše negativně* uvedlo 20 procent tázaných a *negativně* 22 procent tázaných respondentů. Neutrální postoj zde zastává 43 procent dotázaných respondentů.

Anna Šabatová, předsedkyně Českého helsinského výboru, který provedl výzkum, z něhož vyplynulo, že averze směřovaná vůči Romům v Česku roste, řekla, že největším problémem v této situaci je fakt, že se na českých školách nevyučuje toleranci a romské děti jsou ve školském systému stále častěji oddělovány od dětí z majoritní skupiny obyvatelstva. Za deset let průzkumů stoupl odpor vůči Romům z 60 procent na 75 procent. (Averze k Romům v Česku podle průzkumu ČHV stoupá. Za 10 let vzrostla o 15 procent., © 2012)

Modelová situace: Do sousedního bytu/domu se přistěhovala početná Romská rodina.

Jaká by byla Vaše reakce na tuto situaci?

Tato otázka byla v dotazníku položena formou škály, kdy 1 znamená *pozitivní* a 5 *negativní*.

Hodnotu 1 na škále neoznačil žádný z respondentů, hodnotu 2 označilo 5 respondentů (6%), hodnotu 3 označilo 22 respondentů (25%), hodnotu 4 označilo 21 respondentů (24%) a hodnotu 5 označilo 39 respondentů (45%).

Hodnota označená na škále	Absolutní četnost respondentů	Relativní četnost respondentů
1 (pozitivní)	0	0%
2 (spíše pozitivní)	5	6%
3 (neutrální)	22	25%
4 (spíše negativní)	21	24%
5 (negativní)	39	45%
Σ	87	100%

Tabulka 6 Počet uvedených odpovědí na modelovou situaci č. 3

Ze získaných dat jsem spočítala průměr 4,08045977, což znamená, že postoj respondentů v této modelové situaci je na pětibodové škále zasazen mezi hodnoty 4 a 5. Můžeme tedy říct, že v případě modelové situace *Do sousedního bytu/domu se přistěhovala početná Romská rodina. Jaká by byla Vaše reakce na tuto situaci?* respondenti udávají odpověď (postoj) mezi spíše negativní a negativní.

Směrodatná odchylka má v tomto případě hodnotu 0,967114995.

Z výsledků týkajících se této modelové situace je zjevné, že respondenti v porovnání pozitivních a negativních postojů v otázce přijetí Roma za svého souseda uvádí, že by příslušníka romské menšiny za souseda spíše nechtěli. Toto tvrzení je podloženo tím, že možnost *pozitivní*, neuvedl žádný z tázaných a *spíše pozitivní* označilo 6 procent tázaných respondentů, kdežto odpověď *spíše negativní* uvedlo 24 procent tázaných a *negativní* 45 procent tázaných respondentů. Neutrální postoj zde zastává 25 procent dotázaných respondentů.

Podle průzkumu CVVM z roku 2005 se Romové, v případě otázky *Koho byste nechtěl za sousedy?*, umístili na čtvrtém místě (hned za těžké alkoholiky, lidi užívající drogy a lidi s kriminální činností). Možnost *Romy* označilo celkem 75 procent tázaných. (Jak jsme na tom s tolerancí?, © 2005)

Tvrzení: Nevadilo by mi přijmout příslušníka romské menšiny mezi své blízké přátele.

Tato otázka byla v dotazníku položena formou škály, kdy 1 znamená *zcela souhlasím* a 5 *vůbec nesouhlasím*.

Hodnotu 1 na škále označilo 25 respondentů (29%), hodnotu 2 označilo 17 respondentů (20%), hodnotu 3 označilo 31 respondentů (35%), hodnotu 4 označilo 11 respondentů (13%) a hodnotu 5 označili 3 respondenti (3%).

Hodnota označená na škále	Absolutní četnost respondentů	Relativní četnost respondentů
1 (zcela souhlasím)	25	29%
2 (spíše souhlasím)	17	20%
3 (nemám názor)	31	35%
4 (spíše nesouhlasím)	11	13%
5 (vůbec nesouhlasím)	3	3%
Σ	87	100%

Tabulka 7 Počet uvedených odpovědí na tvrzení č. 1

Ze získaných dat jsem spočítala průměr 2,425287356, což znamená, že postoj respondentů v případě tohoto tvrzení je na pětibodové škále zasazen mezi hodnoty 2 a 3. Můžeme tedy říct, že v případě tvrzení *Nevadilo by mi přijmout příslušníka romské menšiny mezi své blízké přátele*, respondenti udávají odpověď (postoj) mezi spíše souhlasím a nemám názor.

Směrodatná odchylka má v tomto případě hodnotu 1,137440864.

Z výsledků týkajících se tohoto tvrzení je zjevné, že respondenti se v porovnání pozitivních a negativních postojů v otázce přijetí Roma mezi své blízké přátele staví spíše na stranu pro přijetí nežli proti přijetí. Toto tvrzení je podloženo tím, že odpověď *zcela souhlasím* uvedlo 29 procent z tázaných a *spíše souhlasím* označilo 20 procent tázaných respondentů, kdežto odpověď *spíše nesouhlasím* uvedlo 13 procent tázaných a *vůbec nesouhlasím* pouhé 3 procenta tázaných respondentů. Neutrální postoj zde zastává 35 procent dotázaných respondentů.

Tento výsledek je zajímavý a to především z toho důvodu, že Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) provedlo v roce 2011 průzkum, ve kterém zkoumalo sympatie Čechů k národnostním menšinám. Romové se v tomto výzkumu ukázali tou nejméně sympatickou menšinou v ČR, kdy sympatie vzbuzují u pouhých 7% lidí. V loňském roce to však bylo 12%, je tedy zjevné, že vztah k Romům se zhoršuje. Romové získali v průzkumu jednoznačně nejhorší hodnocení a to 5,69 bodů ze 7. (Romové jsou nejméně sympatickou menšinou, vztah k nim se zhoršil, © 2012)

Tvrzení: Diskriminace Romů v ČR je pro mě nepochopitelná a jsem zásadně proti ní.

Tato otázka byla v dotazníku položena formou škály, kdy 1 znamená *zcela souhlasím* a 5 *vůbec nesouhlasím*.

Hodnotu 1 na škále neoznačil žádný z respondentů, hodnotu 2 označilo 15 respondentů (17%), hodnotu 3 označilo 38 respondentů (44%), hodnotu 4 označilo 19 respondentů (22%) a hodnotu 5 označilo 15 respondentů (17%).

Hodnota označená na škále	Absolutní četnost respondentů	Relativní četnost respondentů
1 (zcela souhlasím)	0	0%
2 (spíše souhlasím)	15	17%
3 (nemám názor)	38	44%
4 (spíše nesouhlasím)	19	22%
5 (vůbec nesouhlasím)	15	17%
Σ	87	100%

Tabulka 8 Počet uvedených odpovědí na tvrzení č. 2

Ze získaných dat jsem spočítala průměr 3,390804598, což znamená, že postoj respondentů v případě tohoto tvrzení je na pětibodové škále zasazen mezi hodnoty 3 a 4. Můžeme tedy říct, že v případě tvrzení *Diskriminace Romů v ČR je pro mě nepochopitelná a jsem zásadně proti ní*, respondenti udávají odpověď (postoj) mezi *nemám názor* a *spíše nesouhlasím*.

Směrodatná odchylka má v tomto případě hodnotu 0,968771961.

Z výsledků týkajících se tohoto tvrzení je zjevné, že respondenti se v porovnání pozitivních a negativních postojů v otázce diskriminace Romů staví spíše na stranu pro diskriminaci nežli proti diskriminaci. Toto tvrzení je podloženo tím, že odpověď *zcela souhlasím*, neuvedl žádný z tázaných a *spíše souhlasím* označilo 17 procent tázaných respondentů, kdežto odpověď *spíše nesouhlasím* uvedlo 22 procent tázaných a *vůbec nesouhlasím* 17 procent tázaných respondentů. Neutrální postoj zde zastává 44 procent dotázaných respondentů.

Agentura STEM provedla v roce 2010 průzkum pro Ministerstvo vnitra, ze kterého vyplynulo, že 90 procent tázaných označilo Romy za zdroj kriminality a narušitele veřejného

pořádku. Celých 45 procent oslovených lidí je toho názoru, že Romové by v ČR neměli vůbec být. (Romové by v Česku neměli být, myslí si 45 procent lidí, © 2010)

Jaký postoj zaujímáte vůči romské menšině?

Tato otázka byla v dotazníku položena formou škály, kdy 1 znamená *pozitivní* a 5 *negativní*.

Hodnotu 1 na škále neoznačil žádný z respondentů, hodnotu 2 označilo 5 respondentů (5%), hodnotu 3 označilo 37 respondentů (43%), hodnotu 4 označilo 19 respondentů (22%) a hodnotu 5 označilo 26 respondentů (30%).

Hodnota označená na škále	Absolutní četnost respondentů	Relativní četnost respondentů
1 (pozitivní)	0	0%
2 (spíše pozitivní)	5	5%
3 (neutrální)	37	43%
4 (spíše negativní)	19	22%
5 (negativní)	26	30%
Σ	87	100%

Tabulka 9 *Jaký postoj zaujímáte vůči romské menšině?*

Ze získaných dat jsem spočítala průměr 3,75862069, což znamená, že postoj respondentů je na pětibodové škále zasazen mezi hodnoty 3 a 4. Můžeme tedy říct, že v případě otázky *Jaký postoj zaujímáte vůči romské menšině?*, respondenti udávají odpověď (postoj) mezi neutrální a spíše negativní.

Směrodatná odchylka má v tomto případě hodnotu 0,951932151.

Z výsledků týkajících se postoje vůči romské menšině je zjevné, že respondenti v porovnání pozitivních a negativních postojů zaujímají v této situaci spíše postoje negativní. Toto tvrzení je podloženo tím, že odpověď *pozitivní*, neuvedl žádný z tázaných a *spíše pozitivní* označilo pouhých 5 procent tázaných respondentů, kdežto odpověď *spíše negativní* uvedlo 22 procent tázaných a *negativní* celých 30 procent tázaných respondentů. Neutrální postoj zde zastává 43 procent dotázaných respondentů.

Výzkumům postojů vůči Romům se věnuje především CVVM, která každoročně provádí průzkum, kde se dotazuje na hodnocení vztahu vůči národnostem žijícím v ČR. Pokud se zaměříme konkrétně na Romy bylo u variant *dobrý, spíše dobrý/spíše špatný, špatný* zaznamenán tento procentuální vývoj: 1991 (4/70), 1992 (4/77), 1993 (3/77), 1994 (5/68), 1995 (5/69), 1996 (5/69), 1997 (7/62), 1998 (12/52), 1999 (9/55), 2000 (8/61), 2001 (8/60). Varianty *ani dobrý, ani špatný a nemám žádný vztah* tvoří dopočet do sta procent. (Sociální distance vůči Romům, © 2003)

5.4 Dílčí cíl: Zjištění, zda se odpovědi (postoje) na tyto tvrzení a modelové situace po projekci liší od těch před projekcí.

V předchozí kapitole jsem popsala, jaké postoje respondenti zaujímají vůči Romům v daných tvrzeních a modelových situacích. V této kapitole se budu věnovat tomu, zda se tyto postoje (odpovědi na otázky) po projekci filmu *Bastardi* (2010) liší. Tohoto dosáhnu vyhodnocením stanovených hypotéz testem dobré shody chí-kvadrátu.

Pro všechny následující hypotézy je dle vzorečku $f = (r-1) \times (s-1)$ vypočítán stupeň volnosti 4 a na hladině významnosti 0,05 jsem určila hodnotu 9,488.

Modelová situace: Někdo z Vaší blízké rodiny (sestra, bratr, ...) se chce oženit/vdát za příslušníka romské menšiny. Jak byste na toto oznámení reagovali?

Pro uvedený problém jsem si stanovila následující hypotézy:

$2H_0$: Odpověď na modelovou situaci Někdo z Vaší blízké rodiny se chce oženit/vdát za příslušníka romské menšiny, je po projekci filmu *Bastardi* stejná jako před projekcí.

$2H_A$: Odpověď na modelovou situaci Někdo z Vaší blízké rodiny se chce oženit/vdát za příslušníka romské menšiny, je po projekci filmu *Bastardi* odlišná od odpovědi před projekcí.

Hodnota označená na škále	Dotazník před projekcí	Dotazník po projekci	Výpočet: Dobrá shoda chí-kvadrát
1	1 (1%)	0	0
2	5 (5%)	0	5
3	41 (48%)	32 (37%)	1,975609756
4	16 (18%)	22 (25%)	2,25
5	24 (28%)	33 (38%)	3,375
Σ	87 (100%)	87 (100%)	12,60060976

Tabulka 10 Výpočet hypotézy č. 2

Z uvedeného statistického testu vyplívá statisticky významný rozdíl mezi odpověďmi uvedenými v dotazníku před projekcí a dotazníku po projekci.

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 12,60060976$

je větší než kritická hodnota $\chi^2 = 9,488$,

a proto zamítáme H_0 a přijímáme H_A .

Tázání respondenti v případě modelové situace *Někdo z Vaší blízké rodiny se chce oženit/vdat za příslušníka romské menšiny* po projekci filmu *Bastardi* (2010) udávali jinou odpověď než před projekcí.

Modelová situace: Jste rodič. Vaše dítě bylo ve škole posazeno do jedné lavice

s žákem, který je příslušník romské menšiny. Jaká by byla Vaše reakce na tuto situaci?

Pro uvedený problém jsem si stanovila následující hypotézy:

$3H_0$: Odpověď na modelovou situaci Vaše dítě bylo ve škole posazeno do jedné lavice s žákem, který je příslušník romské menšiny, je po projekci filmu *Bastardi* stejná jako před projekcí.

$3H_A$: Odpověď na modelovou situaci Vaše dítě bylo ve škole posazeno do jedné lavice s žákem, který je příslušník romské menšiny, je po projekci filmu *Bastardi* odlišná od odpovědi před projekcí.

Hodnota označená na škále	Dotazník před projekcí	Dotazník po projekci	Výpočet: Dobrá shoda chí-kvadrát
1	0	0	0
2	13 (15%)	8 (9%)	1,923076923
3	38 (43%)	25 (29%)	4,447368421
4	17 (20%)	20 (23%)	0,529411765
5	19 (22%)	34 (39%)	11,84210526
Σ	87 (100%)	87 (100%)	18,74196237

Tabulka 11 Výpočet hypotézy č. 3

Z uvedeného statistického testu vyplívá statisticky významný rozdíl mezi odpověďmi uvedenými v dotazníku před projekcí a dotazníku po projekci.

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 18,74196237$

je větší než kritická hodnota $\chi^2 = 9,488$,

a proto zamítáme H_0 a přijímáme H_A .

Tázání respondenti v případě modelové situace *Vaše dítě bylo ve škole posazeno do jedné lavice s žákem, který je příslušník romské menšiny* po projekci filmu *Bastardi* (2010) udávali jinou odpověď než před projekcí.

Modelová situace: Do sousedního bytu/domu se přistěhovala početná Romská rodina.

Jaká by byla Vaše reakce na tuto situaci?

Pro uvedený problém jsem si stanovila následující hypotézy:

$4H_0$: Odpověď na modelovou situaci Do sousedního bytu/domu se přistěhovala početná Romská rodina, je po projekci filmu *Bastardi* stejná jako před projekcí.

$4H_A$: : **Odpověď na modelovou situaci Do sousedního bytu/domu se přistěhovala početná Romská rodina, je po projekci filmu *Bastardi* odlišná od odpovědi před projekcí.**

Hodnota označená na škále	Dotazník před projekcí	Dotazník po projekci	Výpočet: Dobrá shoda chí-kvadrát
1	0	0	0
2	5 (6%)	0	5
3	22 (25%)	15 (17%)	2,227272727
4	21 (24%)	41 (47%)	19,04761905
5	39 (45%)	31 (36%)	1,641025641
Σ	87 (100%)	87 (100%)	27,91591742

Tabulka 12 Výpočet hypotézy č. 4

Z uvedeného statistického testu vyplívá statisticky významný rozdíl mezi odpověďmi uvedenými v dotazníku před projekcí a dotazníku po projekci.

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 27,91591742$

je větší než kritická hodnota $\chi^2 = 9,488$,

a proto zamítáme H_0 a přijímáme H_A .

Tázání respondenti v případě modelové situace *Do sousedního bytu/domu se přistěhovala početná Romská rodina* po projekci filmu *Bastardi* (2010) udávali jinou odpověď než před projekcí.

Tvrzení: Nevadilo by mi přijmout příslušníka romské menšiny mezi své blízké přátele.

Pro uvedený problém jsem si stanovila následující hypotézy:

H_0 : Odpověď na tvrzení Nevadilo by mi přijmout příslušníka romské menšiny mezi své blízké přátele, je po projekci filmu *Bastardi* stejná jako před projekcí.

H_A : Odpověď na tvrzení Nevadilo by mi přijmout příslušníka romské menšiny mezi své blízké přátele, je po projekci filmu *Bastardi* odlišná od odpovědi před projekcí.

Hodnota označená na škále	Dotazník před projekcí	Dotazník po projekci	Výpočet: Dobrá shoda chí-kvadrát
1	25 (29%)	12 (14%)	6,76
2	17 (20%)	3 (3%)	11,52941
3	31 (35%)	37 (42%)	1,16129
4	11 (13%)	11 (13%)	0
5	3 (3%)	24 (28%)	147
Σ	87 (100%)	87 (100%)	166,4507021

Tabulka 13 Výpočet hypotézy č. 5

Z uvedeného statistického testu vyplývá statisticky významný rozdíl mezi odpověďmi uvedenými v dotazníku před projekcí a dotazníku po projekci.

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 166,4507021$

je větší než kritická hodnota $\chi^2 = 9,488$,

a proto zamítáme H_0 a přijímáme H_A .

Tázání respondenti na tvrzení *Nevadilo by mi přijmout příslušníka romské menšiny mezi své blízké přátele* po projekci filmu *Bastardi* (2010) udávali jinou odpověď než před projekcí.

Tvrzení: Diskriminace Romů v ČR je pro mě nepochopitelná a jsem zásadně proti ní.

Pro uvedený problém jsem si stanovila následující hypotézy:

H_0 : Odpověď na tvrzení Diskriminace Romů v ČR je pro mě nepochopitelná a jsem zásadně proti ní, je po projekci filmu *Bastardi* stejná jako před projekcí.

H_A : Odpověď na tvrzení Diskriminace Romů v ČR je pro mě nepochopitelná a jsem zásadně proti ní, je po projekci filmu *Bastardi* odlišná od odpovědi před projekcí.

Hodnota označená na škále	Dotazník před projekcí	Dotazník po projekci	Výpočet: Dobrá shoda chí-kvadrát
1	0	0	0
2	15 (17%)	3 (3%)	9,6
3	38 (44%)	26 (30%)	3,789473684
4	19 (22%)	22 (26%)	0,473684211
5	15 (17%)	36 (41%)	29,4
Σ	87 (100%)	87 (100%)	43,26315789

Tabulka 14 Výpočet hypotézy č. 6

Z uvedeného statistického testu vyplývá statisticky významný rozdíl mezi odpověďmi uvedenými v dotazníku před projekcí a dotazníku po projekci.

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 43,26315789$

je větší než kritická hodnota $\chi^2 = 9,488$,

a proto zamítáme H_0 a přijímáme H_A .

Tázání respondenti na tvrzení *Diskriminace Romů v ČR je pro mě nepochopitelná a jsem zásadně proti ní* po projekci filmu *Bastardi* (2010) udávali jinou odpověď než před projekcí.

5.5 Dílčí cíl: Zjištění, jak respondent vnímá film *Bastardi* a jaké sdělení v něm nachází

V této kapitole uvedu vyhodnocené výsledky z položek v dotazníku, které se zabývají samotným filmem *Bastardi* (2010) a sdělením, kterým divákovi nabízí.

Na co chtěl podle Vás poukázat autor tohoto filmového snímku?

Odpověď *na problém kriminality dětí a mládeže obecně* uvedlo 21 respondentů (24%), odpověď *na problémovost pouze romských dětí (páchání trestné činnosti, vulgarita, ...)* uvedlo 27 respondentů (31%), odpověď *na problém výchovy a vzdělání problémových dětí* uvedlo 36 respondentů (42%), odpověď *na problém v systému školství* uvedli 3 respondenti (3%) a odpověď *nechtěl poukázat na nic – tento film byl natočen pouze za účelem pobavit diváka* neuvedl žádný z respondentů.

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
na problém kriminality dětí a mládeže obecně	21	24%
na problémovost pouze romských dětí (páchání trestné činnosti, vulgarita, ...)	27	31%
na problém výchovy a vzdělání problémových dětí	36	42%
na problém v systému školství	3	3%
nechtěl poukázat na nic – tento film byl natočen pouze za účelem pobavit diváka	0	0%
Σ	87	100%

Tabulka 15 *Na co chtěl podle Vás poukázat autor tohoto filmového snímku?*

Z uvedené tabulky je zjevné, že respondenti (diváci) ve filmu *Bastardi* (2010) nachází hlubší sdělení a neberou tento snímek pouze jako film k pobavení či odreagování.

Podle počtu jednotlivě uvedených odpovědí je na prvním místě problém výchovy a vzdělání problémových dětí, na druhém místě je problémovost pouze romských dětí, na třetím místě je problém kriminality dětí a mládeže obecně a nejméně byl uváděn problém v systému školství.

	Odpověď
1	na problém výchovy a vzdělání problémových dětí
2	na problémovost pouze romských dětí (páchání trestné činnosti, vulgarita, ...)
3	na problém kriminality dětí a mládeže obecně
4	na problém v systému školství

Tabulka 16 *Pořadí sdělení filmu dle počtu uvedených odpovědí*

Námět filmu mě zaujal

Tato položka byla v dotazníku udána formou škály, kdy 1 znamená *souhlasím* a 5 *nesouhlasím*.

Hodnotu 1 na škále označilo 38 respondentů (43%), hodnotu 2 označilo 31 respondentů (35%), hodnotu 3 označilo 12 respondentů (15%), hodnotu 4 označilo 6 respondentů (7%) a hodnotu 5 neoznačil žádný z respondentů.

Hodnota označená na škále	Počet odpovědí
1 (souhlasím)	38 (43%)
2 (spíše souhlasím)	31 (35%)
3 (nemám názor)	12 (15%)
4 (spíše nesouhlasím)	6 (7%)
5 (nesouhlasím)	0
Σ	87 (100%)

Tabulka 17 Počet uvedených odpovědí u položky *Námět filmu mě zaujal*

Ze získaných dat jsem spočítala průměr 1,83908046, což znamená, že odpovědi respondentů jsou v případě tohoto tvrzení na pětibodové škále v průměru zasazeny mezi hodnoty 1 a 2. Můžeme tedy říct, že u tvrzení *Námět filmu mě zaujal*, respondenti udávají odpověď mezi *souhlasím* a *spíše souhlasím*.

Směrodatná odchylka má v tomto případě hodnotu 0,913383223.

Z výsledků, které se týkají zaujetí námětu filmovým snímkem *Bastardi* (2010), je zjevné, že tázané respondenty námět filmu *spíše zaujal*. Toto tvrzení je podloženo tím, že odpověď *souhlasím* uvedlo 43 procent a odpověď *spíše souhlasím* uvedlo 35 procent respondentů, kdežto odpověď *spíše nesouhlasím* uvedlo pouze 7 procent respondentů a *nesouhlasím* nevedl žádný z respondentů. Neutrální odpověď uvedlo 15 procent respondentů.

Film pojednává o tématu, které je v současnosti aktuální

Tato položka byla v dotazníku udána formou škály, kdy 1 znamená *souhlasím* a 5 *nesouhlasím*.

Hodnotu 1 na škále označilo 59 respondentů (67%), hodnotu 2 označilo 16 respondentů (18%), hodnotu 3 označilo 12 respondentů (15%), hodnotu 4 a 5 neoznačil žádný z respondentů.

Hodnota označená na škále	Počet odpovědí
1 (souhlasím)	59 (67%)
2 (spíše souhlasím)	16 (18%)
3 (nemám názor)	12 (15%)
4 (spíše nesouhlasím)	0
5 (nesouhlasím)	0
Σ	87 (100%)

Tabulka 18 Počet uvedených odpovědí u položky *Film pojednává o tématu, které je aktuální*

Ze získaných dat jsem spočítala průměr 1,45977, což znamená, že odpovědi respondentů jsou v případě tohoto tvrzení na pětibodové škále v průměru zasazeny mezi hodnoty 1 a 2. Můžeme tedy říct, že u tvrzení *Film pojednává o tématu, které je v současnosti aktuální*, respondenti udávají odpověď mezi *souhlasím* a *spíše souhlasím*.

Směrodatná odchylka má v tomto případě hodnotu 0,728244108.

Z výsledků, které se týkají aktuálnosti tématu o kterém filmový snímek *Bastardi* (2010) pojednává, je zjevné, že respondenti pokládají toto téma za aktuální. Toto tvrzení je podloženo tím, že odpověď *souhlasím* uvedlo 67 procent a odpověď *spíše souhlasím* uvedlo 16 procent respondentů, kdežto odpovědi *spíše nesouhlasím* a *nesouhlasím* neuvedl žádný z respondentů. Neutrální odpověď uvedlo 15 procent respondentů.

Tento film mi ukázal celou problematiku z nového úhlu pohledu

Tato položka byla v dotazníku udána formou škály, kdy 1 znamená *souhlasím* a 5 *nesouhlasím*.

Hodnotu 1 na škále označilo 18 respondentů (21%), hodnotu 2 označilo 20 respondentů (23%), hodnotu 3 označilo 19 respondentů (22%), hodnotu 4 označilo 21 respondentů (24%) a hodnotu 5 označilo 9 respondentů (10%).

Hodnota označená na škále	Počet odpovědí
1 (souhlasím)	18 (21%)
2 (spíše souhlasím)	20 (23%)
3 (nemám názor)	19 (22%)
4 (spíše nesouhlasím)	21 (24%)
5 (nesouhlasím)	9 (10%)
Σ	87 (100%)

Tabulka 19 Počet uvedených odpovědí u položky *Tento film mi ukázal celou problematiku z nového úhlu pohledu*

Ze získaných dat jsem spočítala průměr 2,804597701, což znamená, že odpovědi respondentů jsou v případě tohoto tvrzení na pětibodové škále v průměru zasazeny mezi hodnoty 2 a 3. Můžeme tedy říct, že u tvrzení *Tento film mi ukázal celou problematiku z nového úhlu pohledu*, respondenti udávají odpověď mezi spíše souhlasím a nemám názor.

Směrodatná odchylka má v tomto případě hodnotu 1,301511469.

Z výsledků, které se týkají problematiky, kterou se filmový snímek *Bastardi* (2010) zabývá, je zjevné, že respondenti mají pocit, že jim film nabídl nový úhel pohledu na tuto problematiku. Toto tvrzení je podloženo tím, že odpověď *souhlasím* uvedlo 21 procent a odpověď *spíše souhlasím* uvedlo 23 procent respondentů, kdežto odpověď *spíše nesouhlasím* uvedlo 24 procent a *nesouhlasím* uvedlo 10 procent z tázaných respondentů. Neutrální odpověď uvedlo 22 procent respondentů.

Film Bastardi mě donutil se nad tímto problémem zamyslet

Tato položka byla v dotazníku udána formou škály, kdy 1 znamená *souhlasím* a 5 *nesouhlasím*.

Hodnotu 1 na škále označilo 34 respondentů (38%), hodnotu 2 označilo 17 respondentů (20%), hodnotu 3 označilo 18 respondentů (21%), hodnotu 4 označilo 11 respondentů (13%) a hodnotu 5 označilo 7 respondentů (8%).

Hodnota označená na škále	Počet odpovědí
1 (souhlasím)	34 (38%)
2 (spíše souhlasím)	17 (20%)
3 (nemám názor)	18 (21%)
4 (spíše nesouhlasím)	11 (13%)
5 (nesouhlasím)	7 (8%)
Σ	87 (100%)

Tabulka 20 Počet uvedených odpovědí u položky *Film Bastardi mě donutil se nad tímto problémem zamyslet*

Ze získaných dat jsem spočítala průměr 2,310344828, což znamená, že odpovědi respondentů jsou v případě tohoto tvrzení na pětibodové škále v průměru zasazeny mezi hodnoty 2 a 3. Můžeme tedy říct, že u tvrzení *Film Bastardi mě donutil se nad tímto problémem zamyslet*, respondenti udávají odpověď mezi spíše souhlasím a nemám názor.

Směrodatná odchylka má v tomto případě hodnotu 1,323405973.

Z výsledků týkajících se této položky je zjevné, že filmový snímek *Bastardi* (2010) donutil tázané respondenty k zamyšlení se nad problematikou, kterou se zabývá. Toto tvrzení je podloženo tím, že odpověď *souhlasím* uvedlo 38 procent a odpověď *spíše souhlasím* uvedlo 20 procent respondentů, kdežto odpověď *spíše nesouhlasím* uvedlo 13 procent a *nesouhlasím* uvedlo 7 procent z tázaných respondentů. Neutrální odpověď uvedlo 18 procent respondentů.

5.6 Dílčí cíl: Zjištění, jak respondent vnímá postavy/skupiny, které mají ve filmu důležitý význam

V tomto oddílu se zaměřím na vnímání respondentů, co se týče hlavní postavy a dalších postav či skupin, které měly ve filmu důležitý význam.

Žáci, navštěvující školu v tomto filmu, byli zcela nezvladatelní

Tato položka byla v dotazníku udána formou škály, kdy 1 znamená *souhlasím* a 5 *nesouhlasím*.

Hodnotu 1 na škále označilo 24 respondentů (28%), hodnotu 2 označilo 43 respondentů (49%), hodnotu 3 označilo 8 respondentů (9%), hodnotu 4 označilo 12 respondentů (14%) a hodnotu 5 neoznačil žádný z respondentů.

Hodnota označená na škále	Počet odpovědí
1 (souhlasím)	24 (28%)
2 (spíše souhlasím)	43 (49%)
3 (nemám názor)	8 (9%)
4 (spíše nesouhlasím)	12 (14%)
5 (nesouhlasím)	0
Σ	87 (100%)

Tabulka 21 Žáci, navštěvující školu v tomto filmu, byli zcela nezvladatelní

Ze získaných dat jsem spočítala průměr 2,091954023, což znamená, že odpovědi respondentů jsou v případě tohoto tvrzení na pětibodové škále v průměru zasazeny mezi hodnoty 2 a 3. Můžeme tedy říct, že u tvrzení *Žáci, navštěvující školu v tomto filmu, byli zcela nezvladatelní*, respondenti udávají odpověď mezi spíše souhlasím a nemám názor.

Směrodatná odchylka má v tomto případě hodnotu 0,960040986.

Z výsledků týkajících se této položky je zjevné, že respondenti považují žáky navštěvující školu ve filmu *Bastardi* (2010) spíše za nezvladatelné. Toto tvrzení je podloženo tím, že odpověď *souhlasím* uvedlo 28 procent a odpověď *spíše souhlasím* uvedlo 49 procent re-

spondentů, kdežto odpověď *spíše nesouhlasím* uvedlo 14 procent a *nesouhlasím* neuvedl žádný z tázaných respondentů. Neutrální odpověď uvedlo 9 procent respondentů.

Kantoři neměli možnost tento stav věci (nezvladatelnost dětí) nijak vyřešit

Tato položka byla v dotazníku udána formou škály, kdy 1 znamená *souhlasím* a 5 *nesouhlasím*.

Hodnotu 1 na škále označilo 7 respondentů (8%), hodnotu 2 označilo 11 respondentů (13%), hodnotu 3 označilo 37 respondentů (43%), hodnotu 4 označilo 23 respondentů (26%) a hodnotu 5 označilo 9 respondentů (10%).

Hodnota označená na škále	Počet odpovědí
1 (souhlasím)	7 (8%)
2 (spíše souhlasím)	11 (13%)
3 (nemám názor)	37 (43%)
4 (spíše nesouhlasím)	23 (26%)
5 (nesouhlasím)	9 (10%)
Σ	87 (100%)

Tabulka 22 *Kantoři neměli možnost tento stav věci (nezvladatelnost dětí) nijak vyřešit*

Ze získaných dat jsem spočítala průměr 3,183908046, což znamená, že odpovědi respondentů jsou v případě tohoto tvrzení na pětibodové škále v průměru zasazeny mezi hodnoty 3 a 4. Můžeme tedy říct, že u tvrzení *Kantoři neměli možnost tento stav věci (nezvladatelnost dětí) nijak vyřešit*, respondenti udávají odpověď mezi *nemám názor* a *spíše nesouhlasím*.

Směrodatná odchylka má v tomto případě hodnotu 1,05134173.

Z výsledků týkajících se této položky je zjevné, že respondenti v porovnání souhlasných a nesouhlasných odpovědí zastávají názor, že kantoři měli možnost nezvladatelnost dětí nějakým způsobem řešit. Toto tvrzení je podloženo tím, že odpověď *souhlasím* uvedlo 8 procent a odpověď *spíše souhlasím* uvedlo 13 procent respondentů, kdežto odpovědi *spíše*

nesouhlasím uvedlo 26 procent a *nesouhlasím* uvedlo 10 procent z tázaných respondentů. Neutrální odpověď uvedlo 43 procent respondentů.

Jednání hlavního hrdiny (bratr zavražděné učitelky) „Oko za oko, zub za zub“ bylo v dané situaci zcela na místě

Tato položka byla v dotazníku udána formou škály, kdy 1 znamená *souhlasím* a 5 *nesouhlasím*.

Hodnotu 1 na škále označilo 32 respondentů (37%), hodnotu 2 označilo 13 respondentů (15%), hodnotu 3 označilo 30 respondentů (35%), hodnotu 4 označilo 7 respondentů (8%) a hodnotu 5 označilo 5 respondentů (5%).

Hodnota označená na škále	Počet odpovědí
1 (souhlasím)	32 (37%)
2 (spíše souhlasím)	13 (15%)
3 (nemám názor)	30 (35%)
4 (spíše nesouhlasím)	7 (8%)
5 (nesouhlasím)	5 (5%)
Σ	87 (100%)

Tabulka 23 *Jednání hlavního hrdiny (bratr zavražděné učitelky) „Oko za oko, zub za zub“ bylo v dané situaci zcela na místě*

Ze získaných dat jsem spočítala průměr 2,310344828, což znamená, že odpovědi respondentů jsou v případě tohoto tvrzení na pětibodové škále v průměru zasazeny mezi hodnoty 2 a 3. Můžeme tedy říct, že u tvrzení *Jednání hlavního hrdiny (bratr zavražděné učitelky) „Oko za oko, zub za zub“ bylo v dané situaci zcela na místě*, respondenti udávají odpověď mezi *spíše souhlasím* a *nemám názor*.

Směrodatná odchylka má v tomto případě hodnotu 1,213397544.

Z výsledků týkajících se této položky je zjevné, že respondenti v porovnání *souhlasných* a *nesouhlasných* odpovědí považují jednání hlavního hrdiny (bratra zavražděné učitelky) za přijatelné. Toto tvrzení je podloženo tím, že odpověď *souhlasím* uvedlo 37 procent a odpověď *spíše souhlasím* uvedlo 15 procent respondentů, kdežto odpovědi *spíše nesouhlasím*

uvedlo 8 procent a *nesouhlasím* uvedlo 5 procent z tázaných respondentů. Neutrální odpověď uvedlo 35 procent respondentů.

K tragické události došlo především z důvodu špatné výchovy mladých násilníků

Tato položka byla v dotazníku udána formou škály, kdy 1 znamená *souhlasím* a 5 *nesouhlasím*.

Hodnotu 1 na škále označilo 44 respondentů (50%), hodnotu 2 označilo 16 respondentů (18%), hodnotu 3 označilo 15 respondentů (17%), hodnotu 4 označilo 12 respondentů (15%) a hodnotu 5 neoznačil žádný z respondentů.

Hodnota označená na škále	Počet odpovědí
1 (souhlasím)	44 (50%)
2 (spíše souhlasím)	16 (18%)
3 (nemám názor)	15 (17%)
4 (spíše nesouhlasím)	12 (15%)
5 (nesouhlasím)	0
Σ	87 (100%)

Tabulka 24 *K tragické události došlo především z důvodu špatné výchovy mladých násilníků.*

Ze získaných dat jsem spočítala průměr 1,942528736, což znamená, že odpovědi respondentů jsou v případě tohoto tvrzení na pětibodové škále v průměru zasazeny mezi hodnoty 1 a 2. Můžeme tedy říct, že u tvrzení K tragické události došlo především z důvodu špatné výchovy mladých násilníků., respondenti udávají odpověď mezi *souhlasím* a *spíše souhlasím*.

Směrodatná odchylka má v tomto případě hodnotu 1,113932087.

Z výsledků týkajících se této položky je zjevné, že respondenti připisují tragickou událost především špatné výchově mladých násilníků. Toto tvrzení je podloženo tím, že odpověď *souhlasím* uvedlo 50 procent a odpověď *spíše souhlasím* uvedlo 18 procent respondentů, kdežto odpovědi *spíše nesouhlasím* uvedlo 15 procent a *nesouhlasím* neuvedl z tázaných respondentů. Neutrální odpověď uvedlo 17 procent respondentů.

5.7 Shrnutí výsledků výzkumu

Výzkum byl proveden na školách Gymnázium Zlín-Lesní čtvrť a Střední zdravotnické škole Zlín. Výzkumu se zúčastnilo celkem 135 žáků třetích ročníků. Z těchto 135 respondentů bylo na základě testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku vyčleněno 87 respondentů, kteří v druhém dotazníku uvedli, že film *Bastardi* (2010) viděli poprvé a to z toho důvodu, že na základě tohoto testu byla zjištěna závislost mezi odpověďmi na otázku *Viděl/a jste film Bastardi (2010) poprvé?* a *Myslíte si, že film Bastardi nějakým způsobem ovlivnil Váš pohled na romskou menšinu?*

Z výsledků výzkumu vyplynulo, že 55 procent žáků si myslí, že film *Bastardi* (2010) nějakým způsobem ovlivnil jejich pohled na romskou menšinu a to v negativním směru.

Na otázky týkající se postojů, které žáci zaujímají vůči příslušníkům romské menšiny v jistých modelových situacích a tvrzeních vyplynulo, že v případě modelové situace *Někdo z Vaší blízké rodiny (sestra, bratr, ...) se chce oženit/vdát za příslušníka romské menšiny* v porovnání kladných a záporných odpovědí zaujímají žáci spíše záporné postoje, kdy odpověď *spíše negativně/negativně* uvedlo 46 procent žáků a odpovědi *pozitivně/spíše pozitivně* uvedlo pouze 6 procent žáků. Neutrální odpověď tvoří dopočet do sta procent.

Z odpovědí na modelovou situaci *Jste rodič. Vaše dítě bylo ve škole posazeno do jedné lavice s žákem, který je příslušník romské menšiny* v porovnání kladných a záporných odpovědí vyplynulo, že žáci v tomto případě zaujímají negativní postoje, kdy odpověď *spíše negativně/negativně* uvedlo celkem 42 procent žáků a odpovědi *pozitivně/spíše pozitivně* uvedlo pouze 15 procent žáků. Neutrální odpověď tvoří dopočet do sta procent.

Z odpovědí na modelovou situaci *Do sousedního bytu/domu se přistěhovala početná Romská rodina* v porovnání kladných a záporných odpovědí vyplynulo, že žáci v tomto případě zaujímají negativní postoje, kdy odpověď *spíše negativně/negativně* uvedlo celkem 69 procent žáků a odpovědi *pozitivně/spíše pozitivně* uvedlo pouze 6 procent žáků. Neutrální odpověď tvoří dopočet do sta procent.

V případě tvrzení *Nevadilo by mi přijmout příslušníka romské menšiny mezi své blízké přátele* z výzkumu vyplynulo, že v porovnání souhlasných a odmítavých odpovědí, by žáci příslušníka romské menšiny za blízkého přítele přijali. Odpověď *zcela souhlasím/spíše souhlasím* uvedlo 49 procent žáků a odpovědi *spíše nesouhlasím/vůbec nesouhlasím* uvedlo 16 procent žáků. Neutrální odpověď tvoří dopočet do sta procent.

V případě tvrzení *Diskriminace Romů v ČR je pro mě nepochopitelná a jsem zásadně proti ní* z výzkumu vyplynulo, že v porovnání souhlasných a odmítavých odpovědí, se žáci přiklání spíše k diskriminaci než-li proti ní. Odpověď *zcela souhlasím/spíše souhlasím* uvedlo 17 procent žáků a odpovědi *spíše nesouhlasím/vůbec nesouhlasím* uvedlo 39 procent žáků. Neutrální odpověď tvoří dopočet do sta procent.

Celkově lze na základě výsledků říci, že žáci ve všech modelových situacích a tvrzeních (s výjimkou *Nevadilo by mi přijmout příslušníka romské menšiny mezi své blízké přátele*) zaujímají vůči příslušníkům romské menšiny negativní postoje, což dokazují i výsledky, které vyplynuli z otázky *Jaký postoj zaujímáte vůči romské menšině?*, kdy odpověď *pozitivní/spíše pozitivní* uvedlo pouhých 5 procent žáků a odpověď *spíše negativní/negativní* uvedlo 32 procent žáků. Neutrální odpověď tvoří dopočet do sta.

V případě hypotéz, které jsem si určila pro všechny modelové situace a tvrzení, po výpočtu vyplynulo, že u všech hypotéz zamítám H_0 a přijímám H_A :

$2H_A$: Odpověď na modelovou situaci *Někdo z Vaší blízké rodiny se chce oženit/vdát za příslušníka romské menšiny*, je po projekci filmu *Bastardi* odlišná od odpovědi před projekcí.

$3H_A$: Odpověď na modelovou situaci *Vaše dítě bylo ve škole posazeno do jedné lavice s žákem, který je příslušník romské menšiny*, je po projekci filmu *Bastardi* odlišná od odpovědi před projekcí.

$4H_A$: Odpověď na modelovou situaci *Do sousedního bytu/domu se přistěhovala početná Romská rodina*, je po projekci filmu *Bastardi* odlišná od odpovědi před projekcí.

$5H_A$: Odpověď na tvrzení *Nevadilo by mi přijmout příslušníka romské menšiny mezi své blízké přátele*, je po projekci filmu *Bastardi* odlišná od odpovědi před projekcí.

$6H_A$: Odpověď na tvrzení *Diskriminace Romů v ČR je pro mě nepochopitelná a jsem zásadně proti ní*, je po projekci filmu *Bastardi* odlišná od odpovědi před projekcí.

Je tedy zjevné, že odpovědi na všechny modelové situace a tvrzení se po projekci filmu lišily od odpovědi před projekcí.

V případě dílčího cíle, kdy jsem zjišťovala, jak respondenti vnímají film *Bastardi* (2010) a jaké sdělení v něm nachází, vyplynuli následující výsledky: z nabízených možností sdělení, které film obsahuje, se na prvním místě umístilo sdělení problému výchovy a vzdělávání

problémových dětí (42%), na druhém místě je sdělení problémovosti pouze romských dětí (31%), třetí místo obsadilo sdělení o problému kriminality dětí a mládeže obecně (24%) a poslední čtvrté místo patří sdělení o problému v systému školství (3%). Vzhledem ke skutečnosti, že odpověď *tento film byl natočen pouze za účelem pobavit diváka* neoznačil žádný z respondentů, můžeme říct, že každý z respondentů vidí v tomto filmovém snímku hlubší význam.

V případě tvrzení *Námět filmu mě zaujal* z výzkumu vyplynulo, že v porovnání souhlasných a odmítavých odpovědí, námět filmu tázané respondenty zaujal. Odpověď *souhlasím/spíše souhlasím* uvedlo 78 procent žáků a odpovědi *spíše nesouhlasím/nesouhlasím* uvedlo 7 procent žáků. Neutrální odpověď tvoří dopočet do sta procent.

V případě tvrzení *Film pojednává o tématu, které je v současnosti aktuální* z výzkumu vyplynulo, že v porovnání souhlasných a odmítavých odpovědí, respondenti považují téma, které jim film *Bastardi* (2010) nabízí, za aktuální. Odpověď *souhlasím/spíše souhlasím* uvedlo 75 procent žáků a odpovědi *spíše nesouhlasím/nesouhlasím* nevedl žádný z respondentů. Neutrální odpověď tvoří dopočet do sta procent.

V případě tvrzení *Tento film mi ukázal celou problematiku z nového úhlu pohledu* z výzkumu vyplynulo, že v porovnání souhlasných a odmítavých odpovědí, mají respondenti pocit, že jim film skutečně nabídl problematiku z nového úhlu pohledu. Odpověď *souhlasím/spíše souhlasím* uvedlo 44 procent žáků a odpovědi *spíše nesouhlasím/nesouhlasím* uvedlo 34 procent respondentů. Neutrální odpověď tvoří dopočet do sta procent.

V případě tvrzení *Film Bastardi mě donutil se nad tímto problémem zamyslet* z výzkumu vyplynulo, že v porovnání souhlasných a odmítavých odpovědí, respondenty film skutečně přiměl se nad nabízeným problémem zamyslet. Odpověď *souhlasím/spíše souhlasím* uvedlo 58 procent žáků a odpovědi *spíše nesouhlasím/nesouhlasím* uvedlo 21 procent respondentů. Neutrální odpověď tvoří dopočet do sta procent.

Výsledky otázek týkajících se posledního dílčího cíle vyšli následovně: v případě tvrzení *Žáci, navštěvující školu v tomto filmu, byli zcela nezvladatelní* z výzkumu vyplynulo, že respondenti považují žáky navštěvující školu ve filmu *Bastardi* (2010) spíše za nezvladatelné. Odpověď *souhlasím/spíše souhlasím* uvedlo 77 procent žáků a odpovědi *spíše ne-*

souhlasím/nesouhlasím uvedlo 14 procent respondentů. Neutrální odpověď tvoří dopočet do sta procent.

V případě tvrzení *Kantoři neměli možnost tento stav věci (nezvladatelnost dětí) nijak vyřešit* z výzkumu vyplynulo, že respondenti v porovnání souhlasných a nesouhlasných odpovědí zastávají názor, že kantoři měli možnost nezvladatelnost dětí nějakým způsobem řešit. Odpověď *souhlasím/spíše souhlasím* uvedlo 21 procent žáků a odpovědi *spíše souhlasím/nesouhlasím* uvedlo 36 procent respondentů. Neutrální odpověď tvoří dopočet do sta procent.

V případě tvrzení *Jednání hlavního hrdiny (bratr zavražděné učitelky) „Oko za oko, zub za zub“ bylo v dané situaci zcela na místě* z výzkumu vyplynulo, že respondenti v porovnání souhlasných a nesouhlasných odpovědí považují jednání hlavního hrdiny (bratra zavražděné učitelky) za přijatelné. Odpověď *souhlasím/spíše souhlasím* uvedlo 52 procent žáků a odpovědi *spíše souhlasím/nesouhlasím* uvedlo 13 procent respondentů. Neutrální odpověď tvoří dopočet do sta procent.

V případě tvrzení *K tragické události došlo především z důvodu špatné výchovy mladých násilníků* z výzkumu vyplynulo, že respondenti připisují tragickou událost především špatné výchově mladých násilníků. Odpověď *souhlasím/spíše souhlasím* uvedlo 68 procent žáků a odpovědi *spíše souhlasím/nesouhlasím* uvedlo 15 procent respondentů. Neutrální odpověď tvoří dopočet do sta procent.

DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Výsledky své bakalářské práce poskytnu vyučujícím středních škol, kteří mi umožnili výzkum provést v rámci jejich vyučovacích hodin.

Na školách, ať už základních nebo středních, je běžnou praxí promítání filmů v hodinách, se kterými koresponduje námět filmu. Vyučující by si však měli důsledněji rozmyslet, co je pro žáky vhodné a co ne.

Filmový snímek *Bastardi* (2010) je ukázkovým příkladem filmu zcela nevhodným pro mladší diváky a to nejen z důvodu velkého množství vulgarismů a násilných scén, ale především z důvodu rizika zkreslení pohledu na příslušníky romské menšiny.

Tato práce může sloužit jako podklad pro další výzkumy v dané oblasti.

ZÁVĚR

Problémy týkající se soužití majority s romskou menšinou jsou aktuální už delší dobu. Vliv médií, jak vyplynulo také ze samotného výzkumu, zde může často sehrát skutečně zásadní roli. Bylo by tedy dobré zamyslet se nad tím, jak média využít spíše ve prospěch věci a zabránit ještě větším škodám, které mohou v tomto případě způsobit.

Cílem mé práce bylo poukázat na roli médií v problematickém soužití majoritní společnosti a romské menšiny.

V teoretické části jen se zaměřila na média, druhy médií a jejich funkci v životě člověka. Poté jsem přešla přímo k filmu – počátky filmu ve světě a u nás. Dále konkrétní filmový snímek *Bastardi* – obsah děje, herecké obsazení, několik recenzí, komentáře diváků a následně jsem rozebrala to, jak média obecně prezentují romskou menšinu. Nakonec jsem uvedla pojmy, které k romské problematice neodmyslitelně patří – menšina, rasismus, xenofobie, stereotypy a předsudky.

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na film *Bastardi* v praxi. Hlavním cílem bylo zjistit jaký postoj lidé zaujímají vůči příslušníkům romské menšiny a zda film *Bastardi* tento postoj nějak ovlivní. Výzkum byl proveden na Gymnáziu Zlín-Lesní čtvrť a Střední zdravotnické škole Zlín.

Pro realizaci výzkumu na Gymnáziu Zlín-Lesní čtvrť a Střední zdravotnické škole Zlín jsem se rozhodla z toho důvodu, že jsem jednu z těchto škol sama navštěvovala a především kvůli tomu, že na obou školách se mi podařilo získat prostor potřebný pro provedení samotného výzkumu, který byl z důvodu projekce filmu časově náročný.

Výsledky výzkumu pro mě ve většině případů nebyli překvapivé a to proto, že jsem od žáků, kteří se výzkumu zúčastnili, čekala reakce, které jsem již dříve měla možnost pozorovat na lidech, kteří právě sledovali daný film.

Vzhledem ke skutečnosti, že na sledování filmu *Bastardi* (2010) není žádné věkové omezení, by bylo dobré se nad tímto zamyslet a více sledovat, k čemu všemu mají přístup mladší diváci, kteří jsou vzhledem ke svému věku a nedostatečným zkušenostem velice snadno ovlivnitelní.

Postoje příslušníků majoritní společnosti vůči Romům jsou velice často jasně negativní a předpojaté. Není tedy důvod tuto předpojatost ještě více podporovat tím, že ji již v dosti nízkém věku zakořeníme také v dětech.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BERGAN, Ronald. *Film: historie, žánry, světový film, režiséři od A do Z, 100 nejlepších filmů*. Praha: Slovart, 2008. ISBN 978-80-7391-136-2.
- [2] BEZDÍČEK, Viktor a ŽANTOVSKÝ. *Média a moc*. Praha: Votobia, 2000. ISBN 80-7220-085-2.
- [3] BURTON a Jan JIRÁK. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001. ISBN 80-85947-67-6.
- [4] CAIRNCROSS, Frances. *Konec vzdálenosti: jak komunikační revoluce změni naše životy*. Brno: Computer Press, 1999. ISBN 807226155X.
- [5] COHN, Werner. *Cikáni*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-7419-008-7.
- [6] GALLOVÁ KRIGLEROVÁ. *Dost'! Dosta! : prekonaj predsudky - spoznaj Rómov!*. Bratislava: Ševt pre Úrad vlády Slovenskej republiky, 2008. ISBN 978-80-8106-008-3.
- [7] GRONEMEYER, Andrea. *Film*. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0209-2.
- [8] HANZEL, Jiří. *Cikáni na Moravě v 15. až 18. století*. Praha: NLN, 2004. ISBN 80-7106-508-0.
- [9] HEWSTONE, Miles a Wolfgang STROEBE. *Sociální psychologie: Moderní učebnice sociální psychologie*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-092-5.
- [10] HRADISKÁ, Elena, Samuel BREČKA a Zbyněk VYBÍRAL. *Psychológia médií*. Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva: Eurokódex, 2009. ISBN 978-80-89447-12-1.
- [11] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [12] JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-287-4.
- [13] MANN, Arne B. *Romský dějepis*. Praha: Fortuna, 2001. ISBN 80-7168-762-6.
- [14] MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 2002. ISBN 8071787140.

- [15] MESSADIÉ, Gerald. *Obecné dějiny antisemitismu: od starověku po dvacáté století*. Praha: Práh, 2000. ISBN 80-7252-038-5.
- [16] NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie organizace*. Praha: Grada, 2005. ISBN 802470577X.
- [17] NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 8071787418.
- [18] NOVÁK, Tomáš. *O předsudcích*. Brno: Doplněk, 2002. ISBN 80-7239-119-4.
- [19] OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-266-7.
- [20] *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. 5. Díl*. Praha: Paseka, 1997. ISBN 80-7185-102-7.
- [21] REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7.
- [22] ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-48-6.
- [23] ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-285-8.
- [24] TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-097-9.
- [24] VÝROST, Josef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.
- [26] WOLF, Josef. *Člověk a jeho svět II.: Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0099-4.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [1] Averz k Romům v Česku podle průzkumu ČHV stoupá. Za 10 let vzrostla o 15 procent. *Rozhlas.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/spolecnost/_zprava/1051990
- [2] Části Romů se nelíbí kocour Mikeš. Lada prý byl rasista. *Týden.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/rasismus-v-cesku/romum-se-nelibi-kocour-mikes-lada-pry-byl-rasista_165465.html
- [3] Jak jsme na tom s tolerancí?. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. 2005 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100476s_ov50427.pdf
- [4] Jak se vyvíjel pojem "menšina". *Britské listy* [online]. 2002 [cit. 2012-03-25]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/10842.html>
- [5] Je kocour Mikeš rasista? Romské spolky se neshodnou. *Aktuálně.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/zivot-v-cesku/clanek.phtml?id=665843>
- [6] Komentáře k filmu Bastardi (2010). *Filmová databáze* [online]. 2012 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/film-komentare/62535-bastardi.html>
- [7] Komentáře uživatelů k filmu 1. *ČSFD* [online]. 2010 [cit. 2012-03-25]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/276210-bastardi/>
- [8] Komentáře uživatelů k filmu 2. *ČSFD* [online]. 2011 [cit. 2012-03-25]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/276210-bastardi/strana-2/>
- [9] MÉDIA: Romské etnikum očima českých médií. *Neviditelný pes: První český ryze internetový deník* [online]. 2011 [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: http://neviditelnypes.lidovky.cz/media-romske-etnikum-ocima-ceskych-medii-fd8-/p_spolecnost.asp?c=A110924_183554_p_spolecnost_wag
- [10] Očernění: Etnické stereotypy v médiích. *Společnost člověk v tísní* [online]. 2003 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://www.infoservis.net/down/ocerneni-kor03.pdf>
- [11] Politická korektnost je stejně falešná jako rasismus. *Fragmenty: Kulturně hospodářská revue* [online]. 2010 [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: <http://www.fragmenty.cz/iz000919.html>

- [12] Prevence kriminality. *Britské listy* [online]. 2008 [cit. 2012-03-25]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/prevence/obcanum/publik/romove/minulost.html>
- [13] Recenze: Film Bastardi. *Blog.iDNES.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://hanus.blog.idnes.cz/c/161317/Recenze-Film-Bastardi-aneb-o-sexualnich-choutkach-ceske-mladeze.html>
- [14] Romové by v Česku neměli být, myslí si 45 procent lidí. *Blesk.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/146097/romove-by-v-cesku-nemeli-byt-mysli-si-45-procent-lidi.html>
- [15] Romové jsou nejméně sympatickou menšinou, vztah k nim se zhoršil. *České noviny* [online]. 2012 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/romove-jsou-nejmene-sympatickou-mensinou-vztah-k-nim-se-zhorsil/781800>
- [16] Romské citáty a moudra. *Blog.iDNES.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-03-25]. Dostupné z: <http://kolomanolah.blog.idnes.cz/c/243626/Romske-citaty-a-moudra-Gabriel-KO.html>
- [17] Sčítání lidu, domů a bytů 2011. ODBOR STATISTIKY OBYVATELSTVA. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2012 [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/950049F8F7/\\$File/pvcr.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/950049F8F7/$File/pvcr.pdf)
- [18] Sociální distance vůči Romům. *Sociologický časopis* [online]. 2003 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/c9fa41be2084d1fbb00801ef37a916f400addb6b_180_15rysa22.pdf
- [19] Surový film Bastardi předkládá problematiku nezletilých vrahů. *StudentPoint.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://www.studentpoint.cz/52-film/2392-surovy-film-bastardi-predklada-problematiku-nezletilych-vrahu/#.T51KQFLoY6I>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CVVM Centrum pro výzkum veřejného mínění

ČHV Český helsinský výbor

STEM Středisko empirických výzkumů

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 <i>Výpočet v programu XLStatistic</i>	47
---	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 <i>Počet respondentů, vyplněných dotazníků</i>	45
Tabulka 2 <i>Počet respondentů dle pohlaví</i>	46
Tabulka 3 <i>Počet odpovědí na otázky 1 a 20 z dotazníku po projekci</i>	46
Tabulka 4 <i>Počet uvedených odpovědí na modelovou situaci č. 1</i>	48
Tabulka 5 <i>Počet uvedených odpovědí na modelovou situaci č. 2</i>	49
Tabulka 6 <i>Počet uvedených odpovědí na modelovou situaci č. 3</i>	50
Tabulka 7 <i>Počet uvedených odpovědí na tvrzení č. 1</i>	52
Tabulka 8 <i>Počet uvedených odpovědí na tvrzení č. 2</i>	53
Tabulka 9 <i>Jaký postoj zaujímáte vůči romské menšině?</i>	54
Tabulka 10 <i>Výpočet hypotézy č. 2</i>	56
Tabulka 11 <i>Výpočet hypotézy č. 3</i>	57
Tabulka 12 <i>Výpočet hypotézy č. 4</i>	58
Tabulka 13 <i>Výpočet hypotézy č. 5</i>	59
Tabulka 14 <i>Výpočet hypotézy č. 6</i>	60
Tabulka 15 <i>Na co chtěl podle Vás poukázat autor tohoto filmového snímku?</i>	61
Tabulka 16 <i>Pořadí sdělení filmu dle počtu uvedených odpovědí</i>	61
Tabulka 17 <i>Počet uvedených odpovědí u položky <i>Námět filmu mě zaujal</i></i>	62
Tabulka 18 <i>Počet uvedených odpovědí u položky <i>Film pojednává o tématu, které je aktuální</i></i>	63
Tabulka 19 <i>Počet uvedených odpovědí u položky <i>Tento film mi ukázal celou problematiku z nového úhlu pohledu</i></i>	64
Tabulka 20 <i>Počet uvedených odpovědí u položky <i>Film Bastardi mě donutil se nad tímto problémem zamyslet</i></i>	65
Tabulka 21 <i>Žáci, navštěvující školu v tomto filmu, byli zcela nezvladatelní</i>	66
Tabulka 22 <i>Kantoři neměli možnost tento stav věci (nezvladatelnost dětí) nijak vyřešit</i>	67
Tabulka 23 <i>Jednání hlavního hrdiny (bratr zavražděné učitelky) „Oko za oko, zub za zub“ bylo v dané situaci zcela na místě</i>	68
Tabulka 24 <i>K tragické události došlo především z důvodu špatné výchovy mladých násilníků</i>	69

SEZNAM PŘÍLOH

P I: Dotazník před projekcí

P II: Dotazník po projekci

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PŘED PROJEKČÍ

DOTAZNÍK

část 1.

Než začnete, přečtěte si následující informace:

Dobrý den,

jmenuji se Veronika Manová a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

Dotazník, který právě držíte v ruce, je součástí mé bakalářské práce a skládá se ze dvou částí.

Pro první i druhou část dotazníku platí, že je **ZCELA ANONYMNÍ** – nebude obsahovat Vaše jméno, ani žádné jiné informace, které by Vás mohly identifikovat. Pokud má být má práce úspěšná, je pro mě důležité, abyste odpovídal/a upřímně a pravdivě. Vaše odpovědi jsou považovány za důvěrné!

Nejde o test, neexistují zde správné nebo špatné odpovědi. Pokud mezi uvedenými možnostmi není odpověď, která by vystihovala Vaši zkušenost nebo názor, označte odpověď, která je tomu nejbližší. Pokud není uvedeno jinak, označte vždy pouze jednu možnost.

kód dotazníku:

Opište si prosím číselný kód, který je nutno později uvést na druhou část dotazníku.

Předem Vám děkuji za pečlivé a pravdivé vyplnění.

1. Jste:

muž žena

2. Kde žijete:

město vesnice

3. Uveďte název školy, oboru a ročník:

.....
.....

4. Znáte ve svém okolí osobně nějakého Roma?

ano ne

5. Máte nějakou osobní zkušenost s někým z romské menšiny?

ano, pozitivní ano, negativní ne

6. Četl/a jste někdy nějakou literaturu, která by se zabývala romskou menšinou?

ano ne

7. Seřad'te následující možnosti podle toho, do jaké míry ovlivňují Váš postoj vůči Romům. (1= nejvíce mě ovlivňuje, 4= nejméně mě ovlivňuje)

..... rodiče

..... spolužáci/kamarádi

..... učitelé

..... masmédia (televize, Internet, noviny, ...)

8. Jaký postoj zaujímáte vůči romské menšině?

pozitivní 1 2 3 4 5 negativní

9. Někdo z Vaší blízké rodiny (sestra, bratr, ...) se chce oženit/vdát za příslušníka romské menšiny. Jak byste na toto oznámení reagovali?

velice pozitivně 1 2 3 4 5 zcela negativně

10. Situace – Jste rodič. Vaše dítě bylo ve škole posazeno do jedné lavice s žákem, který je příslušník romské menšiny. Jaká by byla Vaše reakce na tuto situaci?

pozitivní 1 2 3 4 5 negativní

11. Situace – Do sousedního bytu/domu se přistěhovala početná Romská rodina. Jaká by byla Vaše reakce na tuto situaci?

pozitivní 1 2 3 4 5 negativní

12. Nevadilo by mi přijmout příslušníka romské menšiny mezi své blízké přátele.

zcela souhlasím 1 2 3 4 5 vůbec nesouhlasím

13. Diskriminace Romů v ČR je pro mě nepochopitelná a jsem zásadně proti ní.

zcela souhlasím 1 2 3 4 5 vůbec nesouhlasím

14. Jsem tolerantní k národnostním menšinám.

zcela souhlasím 1 2 3 4 5 vůbec nesouhlasím

15. Jaké vlastnosti přisuzujete Romům? (v každém řádku zakroužkujte na škále odpovídající hodnotu 1-7)

a	hlasitý	1	2	3	4	5	6	7	tichý
b	pracovitý	1	2	3	4	5	6	7	líný
c	chytrý	1	2	3	4	5	6	7	hloupý
d	čistý	1	2	3	4	5	6	7	špinavý
e	příjemný	1	2	3	4	5	6	7	nepříjemný
f	hodnotný	1	2	3	4	5	6	7	bezpečný
g	vzdělaný	1	2	3	4	5	6	7	nevzdělaný
h	zkušený	1	2	3	4	5	6	7	nezkušený
i	poctivý	1	2	3	4	5	6	7	nepoctivý
j	precizní	1	2	3	4	5	6	7	ledabylý
k	agresivní	1	2	3	4	5	6	7	mírumilovný
l	hodný	1	2	3	4	5	6	7	krutý
m	aktivní	1	2	3	4	5	6	7	pasivní
n	zásadový	1	2	3	4	5	6	7	bezzásadový
o	vulgární	1	2	3	4	5	6	7	slušný
p	nadaný (např. umělecky)	1	2	3	4	5	6	7	bez nadání
r	se smyslem pro rodinu	1	2	3	4	5	6	7	bez smyslu pro rodinu

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK PO PROJEKCI

část 2.

kód dotazníku:

Zde prosím **čitelně** napište kód, který byl uveden v první části Vašeho dotazníku.

1. Viděl/a jste film Bastardi (2010) poprvé?

ano ne

2. Věděl/a jste, že je film Bastardi natočen na motivy skutečných událostí?

ano ne

3. Námět filmu mě zaujal.

souhlasím 1 2 3 4 5 nesouhlasím

4. K tragické události došlo především z důvodu špatné výchovy mladých násilníků.

souhlasím 1 2 3 4 5 nesouhlasím

5. Žáci, navštěvující školu v tomto filmu, byli zcela nezvladatelní.

souhlasím 1 2 3 4 5 nesouhlasím

6. Kantoři neměli možnost tento stav věci (nezvladatelnost dětí) nijak vyřešit.

souhlasím 1 2 3 4 5 nesouhlasím

7. Jednání hlavního hrdiny (bratr zavražděné učitelky) „Oko za oko, zub za zub“ bylo v dané situaci zcela na místě.

souhlasím 1 2 3 4 5 nesouhlasím

8. Na co chtěl podle Vás poukázat autor tohoto filmového snímku?

- na problém kriminality dětí a mládeže obecně
- na problémovost pouze romských dětí (páchání trestné činnosti, vulgarita, ...)
- na problém výchovy a vzdělání problémových dětí
- na problém v systému školství
- nechtěl poukázat na nic – tento film byl natočen pouze za účelem pobavit diváka

9. Film pojednává o tématu, které je v současnosti aktuální.

souhlasím 1 2 3 4 5 nesouhlasím

10. Tento film mi ukázal celou problematiku z nového úhlu pohledu.

souhlasím 1 2 3 4 5 nesouhlasím

11. Film Bastardi mě donutil se nad tímto problémem zamyslet.

souhlasím 1 2 3 4 5 nesouhlasím

12. Jsem tolerantní k národnostním menšinám.

souhlasím 1 2 3 4 5 nesouhlasím

13. Někdo z Vaší blízké rodiny (sestra, bratr, ...) se chce oženit/vdát za příslušníka romské menšiny. Jak byste na toto oznámení reagovali?

pozitivně 1 2 3 4 5 negativně

14. Situace – Jste rodič. Vaše dítě bylo ve škole posazeno do jedné lavice s žákem, který je příslušník romské menšiny. Jaká by byla Vaše reakce na tuto situaci?

pozitivní 1 2 3 4 5 negativní

15. Situace – Do sousedního bytu/domu se přistěhovala početná Romská rodina. Jaká by byla Vaše reakce na tuto situaci?

pozitivní 1 2 3 4 5 negativní

16. Nevadilo by mi přijmout příslušníka romské menšiny mezi své blízké přátele.

souhlasím 1 2 3 4 5 nesouhlasím

17. Diskriminace Romů v ČR je pro mě nepochopitelná a jsem zásadně proti ní.

souhlasím 1 2 3 4 5 nesouhlasím

18. Jaké vlastnosti přisuzujete příslušníkům romské menšiny? (křížkem označte odpovídající hodnotu 1–7)

a	hlasitý	1	2	3	4	5	6	7	tichý
b	pracovitý	1	2	3	4	5	6	7	líný
c	chytrý	1	2	3	4	5	6	7	hloupý
d	čistý	1	2	3	4	5	6	7	špinavý
e	příjemný	1	2	3	4	5	6	7	nepříjemný
f	hodnotný	1	2	3	4	5	6	7	bezecný
g	vzdělaný	1	2	3	4	5	6	7	nevzdělaný
h	zkušený	1	2	3	4	5	6	7	nezkušený
i	poctivý	1	2	3	4	5	6	7	nepoctivý

j	precizní	1	2	3	4	5	6	7	ledabylý
k	agresivní	1	2	3	4	5	6	7	mírumilovný
l	hodný	1	2	3	4	5	6	7	krutý
m	aktivní	1	2	3	4	5	6	7	pasivní
n	zásadový	1	2	3	4	5	6	7	bezzásadový
o	vulgární	1	2	3	4	5	6	7	slušný
p	nadaný (např. umělecky)	1	2	3	4	5	6	7	bez nadání
r	se smyslem pro rodinu	1	2	3	4	5	6	7	bez smyslu pro rodinu

19. Mělo by podle Vás být věkové omezení na sledování tohoto filmového snímku?

ano-od 15 let

Uveďte důvod Vaší odpovědi:

.....

.....

.....

ano-od 18 let

Uveďte důvod Vaší odpovědi:

.....

.....

.....

ne, žádného omezení není třeba

Uveďte důvod Vaší odpovědi:

.....
.....
.....

20. Myslíte si, že film Bastardi nějakým způsobem ovlivnil Váš pohled na romskou menšinu?

ano, pozitivně

ano, negativně

ne